

subotički dvotjednik

Godina II. • Broj 32 • 23. rujna 1995. • Cijena 1 dinar

Velike financijske poteškoće u subotičkom „Zdravstvenom centru”

Gdje je nedostajući novac?

Iako iskazan gubitak u poslovanju subotičkog „Zdravstvenog centra” u visini od 4,5 milijuna dinara ne stvara „alarmantnu situaciju”, po riječima gradonačelnika Józsefa Kasze, ipak se zbog nelikvidnosti ovog Javnog poduzeća ne mogu podmiriti njegove osnovne potrebe. Tako od svibnja ove godine nisu izmireni računi za troškove nabavke lijekova, od ožujka nisu isplaćena potraživanja subotičkoj „Toplani”, više ni serviseri ne izlaze da izvrše popravke, dolazi zima a novca za ogrev nema... Bio je to povod za zajednički sastanak Upravnog odbora Zdravstvenog centra i donateljnice Okruga Đurđe Skenderović i Ljiljane Brđanin ravnateljice Okružne filijale republičkog Fonda za zdravstvo u srijedu 20. rujna.

Predsjednika Upravnog odbora, Józsefa Kaszu interesiralo je gdje su se „slili” novci koji su Subotičani izdvojili u ovaj fond u visini od preko 13 milijuna dinara jer je, po njegovoj informaciji, od preko 43 izdvojenih milijuna dinara vraćeno „Zdravstvenom centru” tek nešto više od 30, što znači da je „30% negdje odliveno”. Sve ovo je demantirala gospođa Brđanin. Međutim ona je, što se dotiče ispostavilo, imala sasvim drugačije podatke, po kojima jeste istinit iskazan gubitak samo što nije istinita visina odliva, koga, po njoj, zapravo i nije bilo, jer ova filijala republičkog zdravstvenog fonda novac raspoređuje i ostalim korisnicima, kao što su Gradska ljekarna, zatim izdava za bolovanja, plaća troškove liječenja u drugim zdravstvenim centrima... Nije djelovalo osobito utješno njezino pozivanje na „nepravedne sankcije međunarodne zajednice”, koje su utjecale na smanjenje obima privredne proizvodnje a time i direktno visinu izdvajanja zaposlenih za zdravstvo.

Cjelokupna nezahvalna situaciju u zdravstvu „nije specifična samo za Suboticu nego je takvo stanje u cijeloj Republici. U odnosu na druge centre mi ovo dosta dobro amortizujemo” rekao je dr. Rodoljub Đurić, ravnatelj subotičke Bolnice, i dodao da će se ovog petka na republičkoj razini raspravljati o ovoj problematici, te povući neki konkretni koraci da se situacija prevaziđe.

Sudjelujući u raspravi Duško Stipanović član Upravnog odbora, rekao je da je po srijedi „raskorak između priliva sredstava i potreba. Problem se može rešiti dodatnim sredstvima” koji se moraju osigurati ili od Republike ili od lokalne samouprave.

Zaključujući diskusiju, Kasza je predložio tri stvari da se urađe do naredne sjednice: prvo, mora se izaći s točnim ciframa kako bi se uvidjelo gdje su novci, zatim će Zdravstveni centar uraditi dodatnu racionalizaciju svojega poslovanja, dok će Općina napraviti pregled mogućnosti za saniranje dijela troškova ove ustanove, a dr. Đurić će preneti koliko će od obećanih 12 milijuna dobiti Centar iz republičkog fonda.

(t. ž.)

Na koncu ljeta salaši, ovi naši bunjevački još nemaju onaj pravi koloritni vodotojboje, one jesenje prave drijemaju, sjaj kao da oklijevaju, bez razumijevanja za razigranu i nestrpljivu kičicu. Ili, salaši su uvijek izazovni.

Tom izazovu nije mogla odoljeti ni slikovna sekcija HKC „Bunjevačkog kotlića” pa su tako u nedjelju 17. rujna radom i porom obradovali jedan salaš. Grupom slikara od 7 do 77 godina napravila je slikovni „picnic”. Svatko je našao svoju inspiraciju, i slikari i Salaš. Nastalo je preko 40 crteža i slika. Nije nedostajao ni kotlić. A odigrana je i prijateljska utakmica i to s jednom lop-

tom (na žalost nije bila krpenjača), mada su umjetnici bili puni „mašte”. Vidjelo se to i po tome što je nekima i ona bila suvišna.

Nećemo otkriti na kom smo salašu bili da ne bi ostale, već pomalo napuštene i zaboravljene salaše, uvrijedili i ražalostili.

Bilo je divno, to nismo rekli samo mi, već i stari pomalo nahereni odžak kada smo odlazili.

Dodite, dodite ponovno kao da je u sebi žedno opetovao tužno ostajući sam Salaš. Doći ćemo. Obećali smo.

Naš Salaš

Jesen

Od danas kalendarski počinje jesen. A jesen je našeg nezadovoljstva odavno tu. Već nekoliko godina. Od kiše viažno i blatnjavo, lagano zri i postaje jesenje zlatnožut. Kao takav, postaje prepoznatljiva habita gotovo svakog pojedinca. Uzroci su ljudskog nezadovoljstva različiti u ovisnosti od dobi, spola, osobnih prohtijeva za život, mjesta i vrijeme obitavanja, političkog uvjerenja. itd.

Hoće li i ono donijeti ploda kao ova prava jesen? Hoće li i ono po naravi skončati, izvrši svoj naravni ciklus i preobraziti se u nešto drugo? Hoće li i nju zamijeniti zima nezadovoljstva? U takvim slutnjama i nadama zaželimo stvarnu i plodnu jesen početka kraja vegetacije i ljudskog nezadovoljstva.

Tomislav Žigmanov

Pročitao sam ovoga ljeta „Don Quijota” po tko zna koji put. Ismijah se sit ponovno. No, ovih dana moje veselje popunjuju čelnici novoformirane ili obnovljene „Bunjevačke matice”. Da se razumijemo, Maticu je trebalo osnovati, taj čin pozdravljam. Kulturnih institucija u gradu nikad dovoljno, mada je i to točno što ih više ima prave kulture je sve manje. Ponašavam, ismijah se sit nakon pročitane knjige. Ali, ovih dana veselje mi umnožava i ono što novoizabrani predsjednik „Bunjevačke matice” **Marko Peić** i njegov dopredsjednik **Marko Šarčević** javno pričaju, ili, kako bi oni kazali, „divane na sokaku”. Mada sam i razočaran obzirom da nisam mogao utvrditi tko je od ta dva Marka Quijote a tko Sancho Panza u ovoj našoj kulturi. No, vremena ima, dogovorit će se oni. Očito je jedino da im Rocinante ne manjkaju. „Bunjevačka matica” zaslužuje sigurno ozbiljniju pozornost, ali iz onoga što ova dva novopečena preporoditelja Bunjevaca govore nanosi štetu i kaljaju ugled Bunjevaca, jer sam i sam Bunjevac, ali, istina, za njih omrženi Bunjevac-Hrvat pa to mogu reći.

Krivci i Tito i Đilas

Cijelu svoju maštariju oni su usmjerili na to da im je Matica potrebna jer su ugroženi i to, od nikog drugog već, od Hrvata- Bunjevaca, to jest kako M. Peić u svom jurišu slomljenog koplja kaže 'ustaša'. Neće Marko ni okom lupiti niti nogom trepnuti, ali će kazati (Hrvati bi rekli priopćiti), da je njegovim (Markovim) sunarodnjacima tek ova treća Jugoslavija pružila mogućnost da sačuvaju svoj identitet. E, Marko, Marko, kome je treća Jugoslavija poslije ovoliko žrtava pružila bilo kakvu mogućnost – razumljivo, sem nekima. Identitet Bunjevaca, ponavlja Marko kao papagaj, ugrožavaju Hrvati, dok će čelnik Bunjevačko-šokačke stranke Nikola Babić sad javno, hrabro i glasno optužiti i Tita i Đilasa kako su im nekim aktom zabranili da se izjašnjavaju kao Bunjevci, pa su morali biti Hrvati. Ej Nikola, i Tito i Đilas mnogo su toga zabranjivali, al neće biti da su baš sve, a mi kada smo se počeli izjašnjavati upravo bez njihovih naredbi počeli smo se mrziti i klati. Drugo je pitanje što ne razlikujete pojmove nacija, narod, etnička grupa, pleme, rod itd.

Poziva se ova bratija i na biskupa Blaška Rajića, kako ga oni puni znanja titulišu. Prije svega, svećenik Blaško Rajić nikada nije bio biskup pa ni kerski kako to umišlja drugi Marko. S druge strane, ono što bi morali

Kroatizacija Hrvata

Don Kihoti u kulturi

znati, kada se već toliko brinu o svom narodu i ono što bi tom narodu morali reći, jeste to da je upravo na ovim prostorima davne i daleke 1913. godine upravo svećenik (a ne pop po Vama) govorio o nacionalnoj svijesti Bunjevaca kao Hrvata. Poznato je, Nikola ovo se odnosi i na Vas, da tada ni Tito ni Đilas ništa nisu naređivali mada je Vatikan već postojao. Uostalom, sam Blaško Rajić se zalagao za Jugoslaviju, ali ne za treću kako to umišlja Marko (prvi) i koja mu daje mogućnost. Osuli su oni paljbu po svemu, od svećenika, Vatikana, Budima, Beča, Demokratskog saveza Hrvata, Saveza Madara, Józsefa Kasze, Stjepana Radića, Dužijance, pa sve do segedinskih trubača. I po njima ispada da ovdje Hrvati-Bunjevci sami sebe kroatiziraju. Da je manje truba bilo bi još smješnije.

Tajna 400 djela

I Marko (drugi), Marko Šarčević pun je bisera. Ej moj Marko treba nešto i znati a ne samo kazati kako Vi govorite. Tako se može govoriti samo s kruške, a ne ispod dunje ranke kako su Vas uslikali. Poznato je da je dunja drvo mahomniskog rasta, što će reći ako ste ispod nje onda se morate el' sagnuti el' ćućniti, u ovisnosti već od potrebe, a ne puke želje da se predstavite kao 'čovik od viška znanja'. Što vi znate o svećeniku Blašku Rajiću kad Vam je nepoznato i to da nikada nije ni bio biskup. U pravu ste kada velite da je on živio za svoj narod, ali je on znao i pisao da su Bunjevci Hrvati za razliku od Vas koji se u svojoj viteškoj avanturi pozivate i na ubistvo Stjepana Radića, na Mačeka, na Peru Kajganića. I zbilja će se nedužan čovjek prevrćati u grobu jer ga prekršćavate. Oni nisu bili Kajganići (ći) već Kajganovi. Pogledajte to u Imeñoslovu, ako nemate neka vam posu Marko (prvi), veliki istraživač kako sebe voli predstaviti (s preko 400 iščitanih znanstvenih radnjih, ali nikad dočitanih) a on je, nadam se da Vam je to poznato, autor te vrijedne knjige. Jeste, napravljena je nepravda svećeniku Blašku Rajiću kada su mu bistu postavili na uglu gradskog parka i na postolje napisali 'pop'. Ali, postavili su je tamo takvi kao što ste Vi i Vama slični. Ne poznajete materiju o kojoj 'divanite'. Cervantes je također pročitao i iščitao preko 400 viteških romana da bi napisao knjigu, koja je kutni kamen španjolske i svjetske književnosti, a Vi 'divanite' iz stomačka. To i jest i nije zabavno, ali je u svakom slučaju neodgovorno tim prije što ste dopredsjednik Matice, a to je ozbiljna institucija. Vašim 'divanima' o Bunjevcima blatite najviše Bunjevce. Način kako vi predstavljate njih je karikatura kad pišete: „Mi Bunjev-

ci ličimo na naše salaše, koji su prepoznati po tome što nisu zidani uz puteve”. Sa nisu zidani, već nabijani i svaki salaš je im neki put jer 'čeljad' nije mogla do njega avionom ni zrakoplovom, a neki, pa i pohrvaćeni i oni pomadareni, nisu imali helikoptere a kamoli, kako sad Hrvati u svom novonaravnom govoru, zrakomla Uosatlom, možda Vi kao pravi Bunjevci ličite na salaš, ali ni na nebu, ni na zemlji, ne, jer to je izolacionizam, samozadovoljstvo, u neku ruku idiotizam. Bunjevci su je ugrožavaju sami Bunjevci, što ne v samo za njih jer na ovim prostorima od pr do treće Jugoslavije po nekom nepisanom pravilu Hrvate su ugrožavali Hrvati, Srbi, Madare Mađari jer mi tako doživljavamo naciju, demokraciju, pravnu državu. Nemoćni smo svi zajedno, a kamoli pojedinačno, odnosno 'obaško'.

Tko je Don Quijote

Još, a već na kraju pitao bih Marka, Marka (prvog) Peića kako je svojedobno mogao sjediti i biti jedan od osnivača Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva „Bunjevačko kolo”, kako je sebi kao Istraživaču preko 400 radova mogao dopustiti da uđe u Antologiju proze bunjevačkih Hrvata tiskane u Zagrebu. Tada nije bio ugrožen, ili nije bio dovoljno samosvjestan, niti je znao ono što ni sada ne zna kada nalazi da su Bunjevci ovdje dovedeni kao raja od Turaka a da su ih franjevci naknadno pokatoličavali.

Idite molim vas, i dogovorite se već jednom tko je od Vas dva Marka Don Quijote a tko Sancho Panza. Veselja u ova tužna vremena nikad dosta. A konačno, i mi moramo znati na čemu smo.

Napisah sve ovo umjesto uvodnika jer sam se dosadivao, a ljeto je na izmaku i zabava nije na odmet. Za odgovornije teme i za ono što nas je snašlo jednostavno. Na izmaku ljeta, nisam imao riječi. Mada sam tram da svijet nije protiv nas, niti smo toliko ugroženi, nego su neki prije podne protiv samih sebe a poslije podne protiv cijelog svijeta.

Vojislav Sekelj

Servis bilo tehnike **FREON** ❄️❄️❄️
024 52 918
ul. Gabrić Grgo
Miroslav Kujundića 32
stan. Pazinska 11 (22 335)

Izlazak ovog broja „Žiga”
financijski je potpomogla
SOROS fondacija Jugoslavije

Žig broj 32
Adresa uredništva: Subotica
Preradovićeve 4
Telefon: (024) 30-136
Osnivač i glavni i odgovorni urednik:
Vojislav Sekelj
Uredništvo: Lazar Merковиć, Ivan
Rudinski, Dragan
Vidaković i Tomislav Žigmanov
Tehnički urednik: Ivan Hegediš
Tisak: „Globus”, Subotica
List je registriran kod
Ministarstva za informiranje
Republike Srbije pod brojem 1620 o
25. travnja 1994. godine
„Žig” izlazi svake druge subote

ta da Vam kažem

Pljačka po proračunu

U takozvanoj transformaciji društvene imovine dost je bilo govora poslednjih godina. O toj temi govori su uglavnom bogati i siromašni: bogati koji su bili štata kupovali preduzeća i siromašni koji nisu imali nika u moć da se odupru brojnim kvaziprivatizacijama. Sveopštoj pljački dobara šticanih po socijalističkim modelu.

U nas nije zaobišla (kvazi)privatizacija, a pogotku ne u sredinama gde je novac postao oruđe silećstva, a siromaštvo moneta za potkusurivanje. Inera ima bezbroj i teško ih je u jednom novinarskom osvrtu navesti, a da se to ne protumači edencioznom atakom. Ipak, ne može se zaobiti injenica da su u pogrešno vreme vršene procene kapitala, da je u vreme hiperinflacije rok plaćaja iznosio čak tri meseca pa su pojedinci, naravno ne svojom krivicom, stekli enormno bogatstvo zahvaljujući i položaju i malim kapitalom.

U Subotici se ovih dana najviše govori o DD „Standard” koje se nalazi pred stečajem. Prošle godine, u januaru, vrednost imovine, „Standarda iznosila je preko 1,1 milion dinara, ali je vrednost raznim „transformacijama” svedena na jednu 350.000 dinara, dakle, umanjena za jednu trećinu. Posle najave štrajka zaposlenih i povremeni prozivki vlasnika, kao i realnih izgleda da bi moglo doći do stečaja, učinjeno je sve kako bi svoje imeni kupci spasili kapital i zadržali pozicije.

Na DD „Standard”, možda, najbolji primer, ali je svakako jedan od primera kako se štihijski radnici nadi da će lov u mutnom potrajati i kada završava sezona. Šta reći o vlasničkim transformacijama tamo gde su one nevidljive i gde Republička agencija za procene imovine nije ni dolazila ili je dolazila reda radi) a posao je obavljen na opšte zadovoljstvo. Neki novi kapitalisti postali su o čitajući poslednje stranice „Kapitala” i danas uživaju u radu, tuđu znoj i tuđu muku.

Novu temu, istina, oglašavaju se i oni koji nam „troje” svakidašnjicu, mir i nemir, spokoj i nesпокој - političke stranke. Kada hapse nekog od zakoniskih normi Srbe, oglašavaju se njihovi predstavnici Srba tvrdeći kako, eto, „hapse naše ide”. Kada hapse osumnjičene Madare, oglašavaju se predstavnici stranaka u kojima su članovi Madari tvrdnjom da, eto, hapse Madare zato što su - Madari.

Na jednom razgovoru OJT Biserka Krpić, ako znamo, pitala je predstavnike onih koji govore, uju kako to da im ne smeta kad „srpski ovaci dođu u mađarske džepove”, a smeta im kad mađarski novac dođe u srpske džepove”. Ona je tom prilikom decidirano navekla na dobro slaganje naravi i političkog mišljenja ljudi različitih nacionalnosti kada je u pitanju podela novca ili zarada. Kada je u pitanju govori ili kriminal, nacionalnost i bilo koja druga, pre svega stranačka pripadnost, nikome ne smeta. Svi se odlično slažu: i Srbi i Madari i Hrvati.

A jednima i drugima i trećima smeta svaki pogled protstavljanja sveopštoj pljački koja se izvodi po dogovoru ili narudžbini.

Milenko Popadić

Što je spopalo dečke iz Magdine brigade smrti? VIJETNAMSKI ILI JUžnoAMERIČKI SINDROM

Vanjski izgled često vara, u što smo se optovano uvjerali, odnosno uvjeravao nas je sudski vještak, neuropsihijatar iz Beograda, na procesu Magdine brigade smrti. Pred sudskim Vijećem stoje naizgled zreli ljudi, a od vještaka čujemo da su to dečki (iznad dvadeset godina starosti) u dobu sazrijevanja glede psihološkog stanja za vrijeme izvršenja kirvičnog djela teškog razbojništva - kako se naziva pljačka s ubojstvom. Poneki od njih je i danas nezreo, ali nije na razini nezrelosti koja bi bila van sklađa starosti ispitanika. Utješno je, da dečki, koji su optuženi za višestruka teška razbojništva ili samo razbojništva, odnosno sudioništvo, nalaze se - kako je rečeno - na najboljem putu k sazrijevanju, da što ih tjeraju njihova životna iskustva stječena od izvršavanja krivičnih djela pa do naovamo. Pokazuju znake raspoznavanja, što su dobra a što su loša djela!

No, nisu svi nezreli, ali nitko nije ni bez mana! Ivan Šinković, koji je optužen kao „tiper” - onaj koji je davao ideje - (dok on tvrdi da je bio samo šofer i da je kasno uočio čime se bave dečki koje je vozio na Magdine pohode), nije nezreo, ali je ovisnik. On je izrazito neurotične strukture ličnosti - kako reče vještak - koju karakterizira na prvom mjestu ovisnost. To znači (uopćeno), da ovisi od ljudi, situacija u kojima se nalazi i od autoriteta. Njegova slabost je autoritet koji zrači iz njegovog velikog prijatelja Marinka Magde!

Utješno je i to što naše sudstvo omogućava ovakvu svestranu analizu osobonosti okrivljenih, te da se ima u vidu prilikom izricanja presude da li su zrele ličnosti, ili su nezrele i ovisne. Možda je, na primjer, Šinković ovisnik i od naših političara i njihove propagande? On je bio uvjeren - kako tvrdi na sudu - da hvata ustaše u Mađarskoj u suradnji s Magdinom grupom. Možda je on i

nevin, samo je ovisnik, te političari treba da sjede umjesto njega na optuženičkoj klupi!

Neki odvjetnici uporabili su rasvijetljenu strukturu ličnosti svojih šticienika, da bi dokazali da okrivljeni nisu psihopate, nego žrtve današnjih (ne)prilika. Postavili su pitanje: ne radi li se možda o vijetnamskom ili vukovarskom sindromu. Vještak je morao prvotno objasniti pojam te pojave, pa je rekao da je to niz psihičkih promjena koje permanentno traju nakon izlaska iz ratnog stanja, a izazvani su stresovima za vrijeme ratovanja. Kod Magdine grupe nisu zamijećeni simptomi vijetnamskog sindroma, ali je primijećena sporija adaptacija na uvjete života na područje na kog su ispitanici dolazili nakon ratišta. Na tom području je sankcionirano ponašanje van društvenih normi u odnosu na ratište, gdje vladaju drugi kriteriji i uvjeti!?

Katastrofa! Nije dostatno što odvjetnici mijesaju vijetnamski i vukovarski sindrom, još nam i vještaka - možda jedinog u cijelom procesu - spopada vijetnamski sindrom! Točno je, naime, da je dozvoljeno da se na ratištu lišava života „neprijateljska živa sila”, ali i tamo treba da se sankcionira razbojništvo u svakom obliku! Ako su ovi dečki vidjeli i naučili nešto drugo na ratištu - a očito jesu - onda bismo mogli možda govoriti o sindromu prljavog rata koji je spopao njih. Ali, ni to nije točno jer su oni dragovoljno išli na ratište i ostali su tamo unatoč njihovim iskustvima! A to je onda sasvim druga priča, koja kaže da se radi o nasilno mobiliziranim ljudima!

Možda bi bolje bilo dotaknuti pitanje južnoameričkog sindroma, a što je udruga vlasti i podzemlja, ratnih profitera i dragovoljnih pljačkaša i ubica pod čijom komandom su se nalazili članovi Magdine grupe, a isti komandanti su na položajima uz blagoslov vlasti. Njima - onima na vlasti - nitko ne sudi, a i teško da će biti suđenja jer su oni sada golubovi mira - golubovi prevrtači.

István Valihora

Drugi pišu

Guverner i hleb

Onog dana kada je Vlada saopštila da nema razloga za povećanje cene hleba, hleb je duplo poskupeo. Dragoslav Avramović priznaje da je i njega to zateklo i da pojma nema kakve su to pare nedavno delili guverneri centralnih banaka. Ne zna ni šta se događa sa markom i ne zna kad će, jer nije ni Bog ni blizak njemu, krenuti novi ekonomski program. Ne interesuje ga pošto su girice i pljeskavice jer ih ne jede, a zimus nije znao za restrikciju struje jer njega nisu isključivali. Ne zna koliko jaja kupi na pijaci, plati pet a kod kuće zatekne deset. Ne slaže se sa četiri petine onoga šta napiše ali zna da je zdrav kao dinar i da je šticingu odzvonilo. Uveren je da se 1993. godina, valjda, neće ponoviti i da je ekonomija kao trkački konj: zahteva lepu reč, šećer i dizgine. Znao ono što i njegova baba - šta raditi kad padnu sankcije. Ljuti se na sebe što nije poslušao ženu da beži odavde dok može, a na druge kad ga pitaju za godine. Što se hleba tiče, proverice pošto je, da ne nasedne provokacij.

(„Nezavisni”, 15. rujna, 1995.)

Sastanak općinskog stožera za prihvat izbjeglica

Nagomilavanje problema

Na teritoriju Općine Subotica, po najnovijim podacima, trenutno boravi 3.921 izbjeglo lice iz bivše Republike Srpske Krajine. Od toga je u kolektivnom smještaju zbrinuto 1.578, dok se ostali smješteni privatno, u subotičkim obiteljima. Na teritoriju, pak, Sjevernobačkog okruga utočište je našlo više od 5.800 prognanika, rečeno je na sjednici općinskog stožera za prihvat i smještaj izbjeglica u četvrtak 21. rujna.

Po riječima **Gábora Kudlika**, predsjednika općinskog stožera, subotička poduzeća, što privatna što društvena, do sada su uplatila u vidu pomoći 250.000 dinara novčanih sredstava, a darovali su i robu, mahom prehrambenu, u vrijednosti od preko 220.000 dinara. Lokalna samouprava, po riječima **Imrea Kerna** predsjednika Izvršnog odbora, izdvojila je iz svojih robnih rezervi robu u vrijednosti od 100.000 dinara, a u istoj visini je bila i pomoć namijenjena obavljanju potrebnih zahvata na rekonstrukciji objekata za smještaj. „Shodno odluci Izvršnog odbora od kraja avgusta pomoć više ne možemo davati jer je slab priliv sredstava u opštinski budžet” rekao je Kern, i predložio usvajanje sljedećih pet zaključaka ovog Stožera, koji nije imao quorum, kako bi se on mogao kvalitetnije postaviti spram ovih problema.

Država, prvo, treba konačno precizno odrediti njihov status i uraditi adekvatnu dokumentaciju. Zatim se zahtijeva od države da rastereti Vojvodinu, a time i općinu Subotice budući se radi o nejednakom srazmjeru raspodjele u smještaju na teritoriji Republike. Budući da općina nije u mogućnosti dalje snositi financijski teret skrbi glede izbjeglica, od države se zahtijeva da definiše način njihova financiranja i to trajno, stoji u trećem zaključku. Četvrti govori o tome da samo Skupština općine može promijeniti već usvojeni proračun za ovu godinu koji bi se uslijed financiranja izbjeglica trebao povećati. U petom zaključku se traži da se preispita daljni rad pojedinih članova ovog Stožera, jer zbog njihovog stalnog odsustva on nije u mogućnosti redovito obavljati svoje zadaće. To se odnosi na **Tomislava Veljkovića**, **Duška Stipanovića** i **Tomicu Stevanovića**. Na sljedećem Izvršnom odboru bit će riječi o njihovim eventualnim zamjenama.

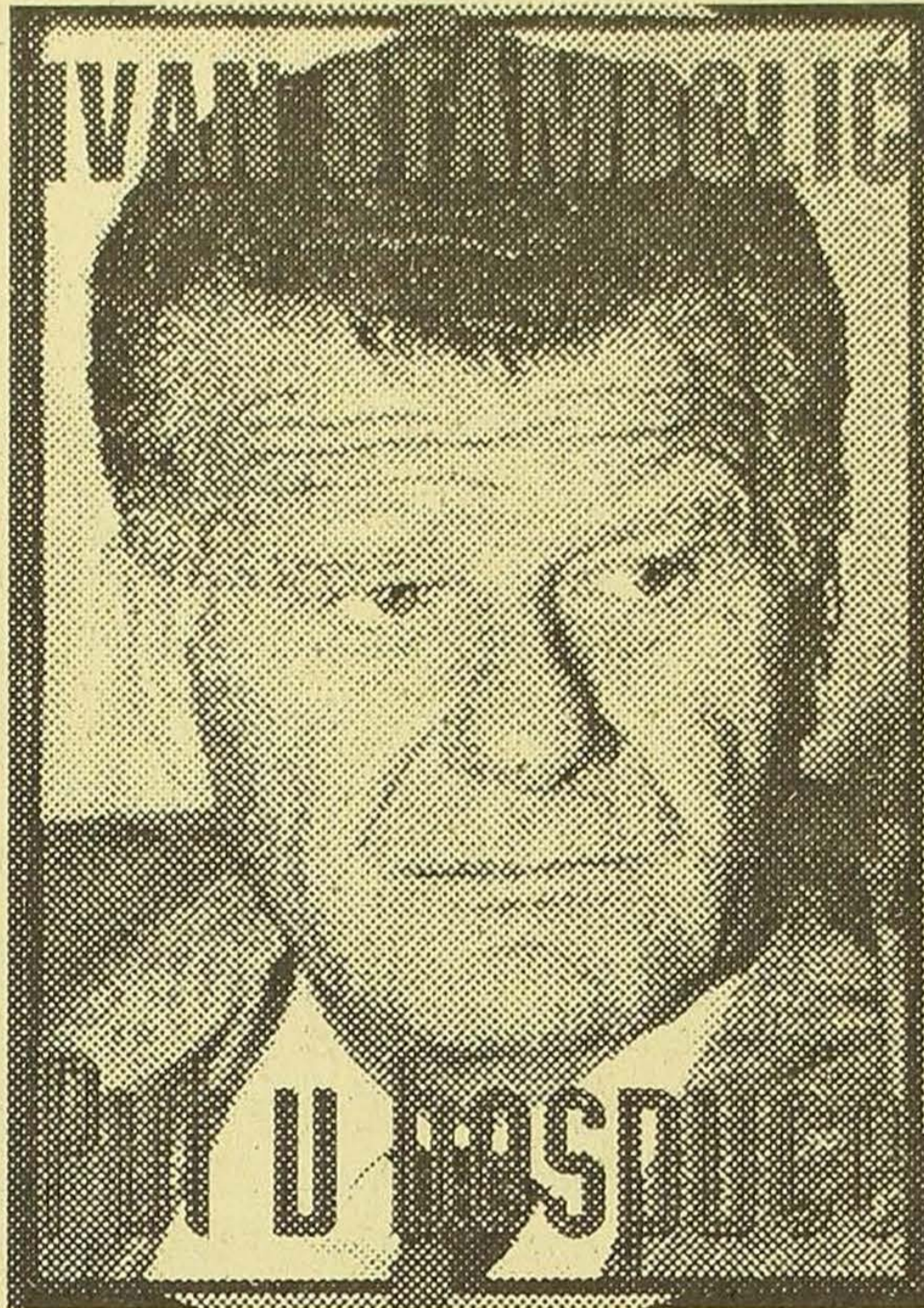
(lj. k.)

Ćutanje je rječitije

Ivan Stambolić: „Put u bespuće”, izdavač „Radio B 92”.

Dugo smo očekivali da istaknuti sudionici poznate Osme sjednice CK SK Srbije progovore. Jer čuvena sjednica je čuvena ne samo po posljedicama koje osjećamo na koži cjelokupnog postojanja, nego kao

promotor raspada ne tako davno „svima nam omražene” druge Jugoslavije, a za kojom danas neki nostalgично, neki iskreno i iz dna duše žale, a neki jer imaju rezervni razlog (a pogotovo oni koji nemaju ni rezervnog doma ni ognjišta – jasno je da to nisu sadašnji političari ni oni drugi legalokriminalci) mogu sjetno da uzdahnu i kažu: nije ona bila tako loša kako su nam to „ugroženi predstavljali”.

I posle duge šutnje u blagoj formi intervjuja progovorio je **Ivan Stambolić** kroz pitanja **Slobodana Inića**.

Nakon pročitane knjige možemo reći – razočarani smo. Jer, šutnja Stambolića je bila rječitija i izazovnija. Knjiga ne otkriva bitno ništa novo što na neki način nije bilo poznato ili bar naslućivano. Opći motiv knjige, koji je prožima, je stav Ivana Stambolića da se Jugoslavija nije morala raspasti ili ne bar na ovakav način. Međutim, dojam je kad zaklopimo korice da se Jugoslavija morala raspasti. I to, na žalost, baš na ovaj

način. S obzirom da se visoka politika, kako se iz knjige da zaključiti, kod nas vodila, pa i danas još vodi na razini kavane, po kuolarima, neodgovorno, u stilu rekla kazala. No, dok je Tito bio živ u krčmi je vladao neki red, znalo se tko je tko i ovdje i van. Poslije njegove smrti svi, pogotovo političari su se osjećali kao najugroženiji stalež u njoj, a da bi ugroženost doveli do usijanja koristili su narod, a bogami i narod njih. Dopunjavali su se. Pogotovo kroz razne antibirokratske revolucije i mitinge istine diljem zemlje. Mogli su se dopunjavati jer kod nas nije bila niti jeste razvijena svijest, a ni potreba, za civilnim društvom već za državom, za državama, odnosno liderima. I u toj liderskoj ugroženosti svi su se osjećali mali, beznačajni i krenulo je. Svi su htjeli biti veliki, cijena te veličine se skupo plaća, a pravi račun tek će biti ispostavljen.

Ilustrativan je primjer kako civilno društvo i biće nacije doživljavaju i vide oci nacije (vidjeti tekst o Čosiću i Markoviću na zadnjoj stranici „Žiga”).

U svakom slučaju, knjigu „Put u bespuće” vrijedi pročitati. Otrežnjuje. Govori se i o kirivici, ne o njegovoj, nego cjelokupnoj koja svakog pojedinca oslobađa moguće griže savjesti bez obzira da li je bio visoki političar, komitetsko potrčkaloo, postolar, konobar, piljar... Jer, kako reče Ivan Stambolić, poslije njegovih 104% meni je savjest mirna.

Da li baš poslije 104% može biti mirna, pogotovu političara, drugo je pitanje. Nalazimo, u slučaju kad je u pitanju politika kao najstariji zanat, da se ne radi o savjesti nego o odgovornosti i da nije trebalo mijenjati krevet već... Pogotovo kada je u pitanju tako vrijedna i osjetljiva stvar kao što je država.

Da, ali oni ne vole državu, ne vol narod, ne pojedinca, pogotovo mladšeg, tudi život je za njih strana pravda. Oni su samo nemoćni zaljubljenici mapa i vlastitih granica.

Vojislav Sekelj

AUROMETAL

Prvi započeli s predizbornim pripravama **Gradanska koalicija za Suboticu**

Prvi su program za naredne izbore na lokalnoj, općinskoj razini, (polovicom sljedeće godine) prvi javnosti obznanili članovi Gradanske koalicije za Suboticu, koju čine Srpski pokret obnove, Liga socijaldemokrata Vojvodine, Reformska demokratska stranka i Gradanski pokret „Golubovi“ Subotice, u utorak 19. rujna na zajedničkoj konferenciji za tisak na kojoj su govorili **Blaško Kopilović**, predsjednik OO RDSV, **Petar Doroslovački**, ispred Golubova, **Stanko Parać** i **Miljenko Smiljanić**, nestranački predstavnik na izborima DEPOS-a na proteklim republičkim izborima. U ovom broju „Žiga“ prenosimo u cjelosti na konferenciji predloženu pismenu verziju njihova programa.

Dva Koalicija se sporazumela o zajedničkom delovanju na izborima za lokalnu vlast. Pripreme za izbore Koalicija počinje od 1995. godine. Koordinator Koalicije je **Milko Smiljanić**, a koordinaciju čine po dva predstavnika navedenih stranaka.

Programsku osnovu Koalicije čini:

Aktivnosti na zajedničkom afirmisanju mirne politike;

Zalaganje za decentralizaciju države i razvoj lokalne samouprave; i

Efikasno otvaranje procesa privatizacije. Gradanska koalicija za Suboticu je izbori blok političkog centra, koji preferira socijalnu pravdu na osnovama privatizacije i tržišne valorizacije uspešnosti privrednih subjekata. Ona preferira upućenost raznih nacionalnih entiteta na osnovama tolerancije poštovanja različitosti. Gradanskoj koaliciji za Suboticu je strana koncepcija parijske države. Ona se zalaže za profesionalno obavljanje državnih funkcija na svim nivoima i višepartizam u kojem dominiraju argumenti, a ne trenutna izborna pozicija.

Gradanska koalicija za Suboticu ne prihvata podelu grada isključivo po nacionalnom opredeljenju građana, već se zalaže za toleranciju i suživot svih njenih građana. Pitanje se ne dovodi u pitanje nacionalna pripadnost jer je to privatno ubedenje svakog građanina. Isključivost na nacionalnoj i verskoj osnovi, etnocentizam svake vrste je neprihvatljiva osnova na kojoj Subotica politički, ekonomski i duhovno može razvijati svoje potencijale.

Dominacija nacionalnih/nacionalističkih političkih partija je proteklih godina pokazala svoje pravo lice. Posvadena i konfrontirana Subotica, koju su politička vodstva stvarala, ostavila je katastrofalni socijalno-ekonomski učinak. Iz tih razloga, sada je već evidentno da se ovaj grad ne može prepustiti isključivo ljudima koji na ekstreme odgovaraju ekstremima.

Gradanska koalicija za Suboticu je politički blok dijaloga i tolerancije kao jedine šanse da se ovaj grad spase od ljudi koji rade njenim građanima”.

Vlada Srbije pred žetvu suncokreta: **Protiv prirodne razmene**

Uskoro treba da žetva suncokreta bude u punom jeku, a približava se i vreme vadenja šećerne repe, a cene za ove poljoprivredne proizvode se još ne znaju. To što se cene ne znaju neposredno pred ubiranje ovih plodova zemljoradničkog znoja, nije ništa neobično. Nije neobično, jer su poljoprivrednici odavno već na to navikli. Očekivali su da će i ove godine za svoj proizvod dobiti finalni proizvod – ulje i šećer. Barem je tako bilo u poslednjih nekoliko godina. Poljoprivrednici u nevolji vele: „Daj šta daš”, pa ćemo mi tako nekako prodati i brže doći do para, nego da to očekujemo od onih koji nam za našu muku trebaju platiti. A ostaće i nama za život”. Svakako je bolje da se dobiju pare, pa da svako kupuje sebi ono što mu treba. No ako nema para, a nema ih, bilo bi dobro malo para malo u naturi.

Tako razmišlja većina poljoprivrednika. No, Vlada Srbije razmišlja drugačije. Pa zato je i Vlada da vlada i da njeno bude poslednje. A evo šta je iz-

javio ministar poljoprivrede gospodin **Ivko Donović**: „Vlada Srbije se kategorički protivi prirodnom plaćanju šećerne repe i suncokreta, naglašavajući da to dovodi i do rasta cena, i do nestašice na tržištu”. Naveo je podatak da je lane proizvedeno 220.000 tona šećera, što je dovoljno za godišnje potrebe, ali su se nestašice javile već u junu. Donović je precizirao da je čak 146.000 tona šećera dato kroz prirodnu razmenu, od čega samo 10.000 seljacima, a ostatak drugim firmama kroz razne vidove kompenzacija. „Sada niko ne zna gde se taj šećer nalazi”, rekao je Donović, uz napomenu da bez novca nema ni tržišta i da stoga Vlada „neće dozvoliti prirodnu razmenu.”

(„Dnevnik”, 31. avgusta 1995.)

Neću da komentarišem ovu izjavu ministra, jer će do određivanja cena, načina i rokova plaćanja još mnogo vode Dunavom proteći.

Mr Ivan Rudinski
*Predsednik Kluba NSZS
 za Suboticu*

Panika zbog Z-4!

Ono što (bi) pripada(lo) Srbima, previše je za ostale?

Ovih dana je nastala panika zbog izjave Mađarskog državnog tajnika **Csabe Tabajdia**, a prema kojoj bi za Mađare u Vojvodini najbolja bila primjena principa iz plana Z-4. Prvotno se **Miklós Olajos Nagy**, predsjednik Općinskog komiteta SKJ, uplašio od ovakvog razvoja događanja, a suradnici **Tanjuga** i tjednika „Dani” su se uspaničile, kada je na konferenciji za tisak u Savezu vojvodanskih Mađara priopćeno da SVM izrađuje koncept autonomije vojvodanskih Mađara na temelju principa iz plana kontakt grupe Z-4, a koji se odnosi(lo) na rešavanje položaja Srba u Hrvatskoj.

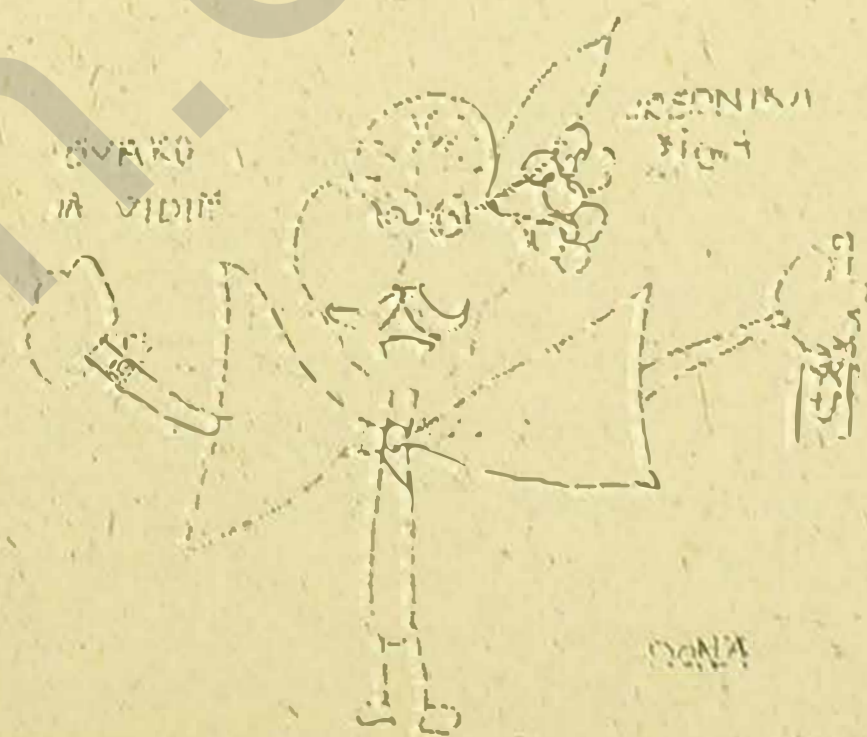
Novinarke su sa zgražavanjem spominjale planove SVM-a glede autonomije vojvodanskih Mađara na temelju planova grupe Z-4, a tom prigodom je neko u nezvaničnom dijelu konferencije primijetio, da nema više RSK i, prema tomu, ako nije više u igri primjena tih principa za Krajišnike, onda nije ni za druge!

Postavlja se pitanje - zašto? Zato, što spomenuti plan predviđa visok stupanj autonomije, čak vlastitu vojsku,

policiju, monetu, uporabu materinskog jezika... Ovo sve nije bilo pretjerano, dok je bilo namijenjeno Krajišnicima (kojima su se uzalud nudili ta prava)?

Karakteristična je kratkovida zlurdost, a prema kojoj, ako Krajišnici ne mogu dobiti ta prava, onda ne mogu ni drugi! No, bilo bi bolje za sve njih, da su jedni prihvatili, a drugi dobili autonomiju u čijim bi okvirima mogli ostvarivati sva ljudska prava!

Mađari i druge manjine u Vojvodini ni ne nadaju se tako iznimnim pravima, ali postavlja se pitanje dvostrukih mjerila, jer njihova primjena nije ništa drugo nego nacionalistički način razmišljanja. (i. v.)

Mile Isakov, predsjednik „Nezavisnog društva novinara Vojvodine” i glavni urednik vojvodanskog građanskog lista „Nezavisni”

USTRAJAVANJE NA BEZNADEŽNOJ NEZAVISNOSTI

Izlazimo iz najmračnijeg perioda novinarstva uopšte • Jedini cilj novinarstva je istinito i objektivno novinarstvo

• Država ima permanentni strah od informacija iz nezavisnih novina

Naš se je sugovornik, magistar književnosti, započeo profesionalno baviti novinarstvom točno prije 20 godina na TV Novi Sad. Bio je urednik u različitim programima u svojoj kući. Slovio je za dobrog novinara sve do 'prijelomnih godina' kada je stao na stranu istine, časti i kodeksa svoje profesije. To ga je skupo stajalo. Na prinudnom je odmoru od 1992. godine, a 1994. uručen mu je otkaz u RTS-u. Prate ga blateći i neprinjjereni epiteji. Nemireći se sa stanjem stvari u svome poslu, osniva prvu nezavisnu udruhu novinara u nas, te osniva i postaje glavni urednik jedinog vojvodanskog građanskog lista. Drugim riječima, pravi sugovornik za razgovor o stanju našeg novinarstva.

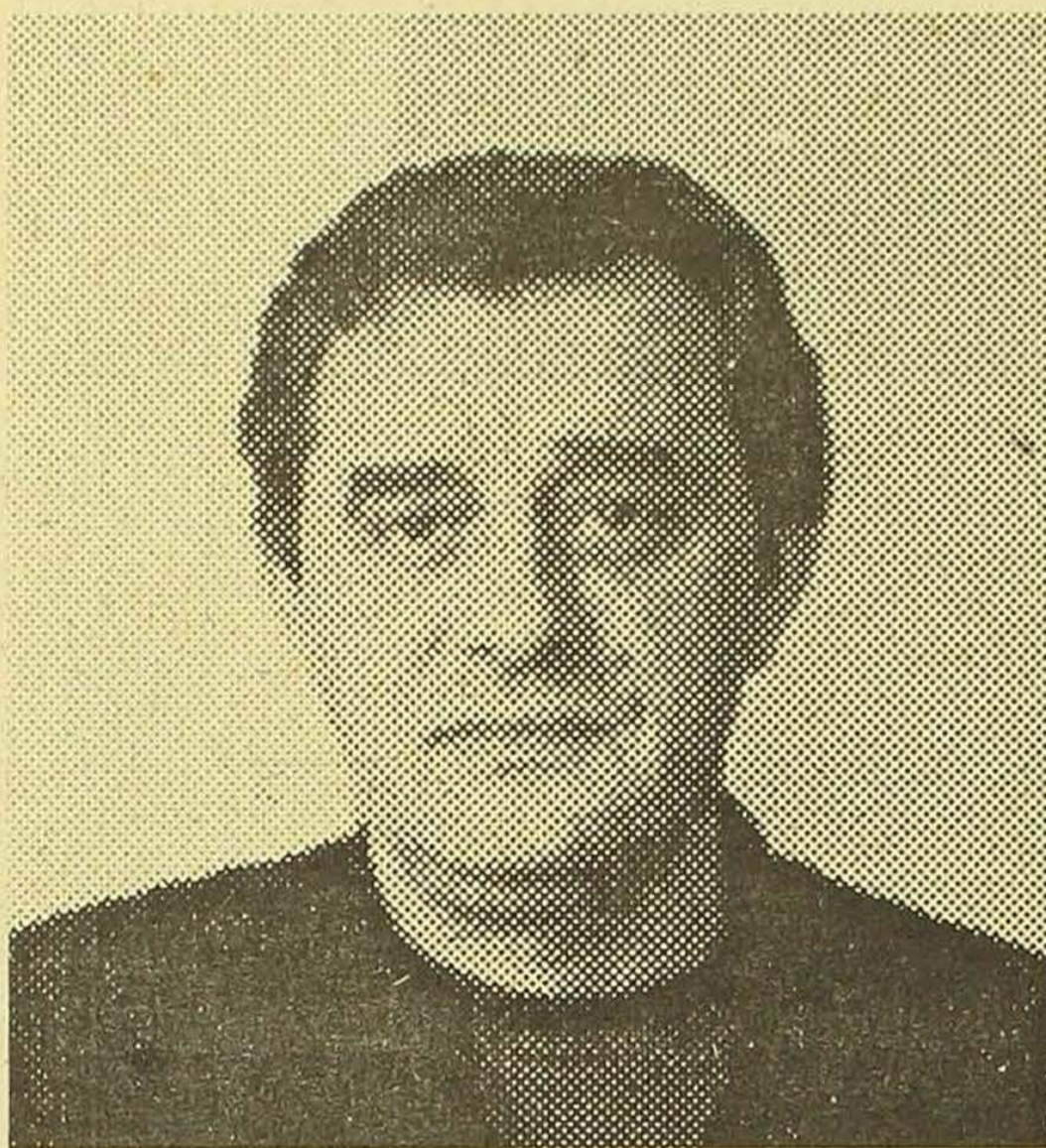
Sintagme 'nezavisno novinarstvo' i 'nezavisni novinari' unose podosta zabuna. Kako Vi najradije nazivate posao kojim se bavite?

M. I.: Najradije koristim naziv nezavisno novinarstvo, dok je za novinara teško reći da je nezavisan jer on uvek zavisi od nečega: od politike, od vlasti, od ekonomskih uslova, čitalaca, tržišta... Mi smo društvo koje smo osnovali januara 1990. nazvali „Nezavisno društvo novinara” zato što smo smatrali da, iako mi nismo nezavisni, društvo to mora biti ako želimo da nam ono kao udruženje pomogne da se lakše izborimo za neku svoju poziciju, samostalnu, objektivnu i nezavisnu. U početku je to bilo izloženo napadima. Kasnije su se od toga pravile sprdačine dokazivanjem da ne postoji to 'nezavisno novinarstvo' nigde u svetu, kako svi ljudi od nečega zavise... To je sve tačno. Ali to ne mora da direktno utiče na način bavljenja, na objektivnost i istinitost informisanja. Vreme je pokazalo da smo mi ipak bili u pravu. Sve je više nezavisnih novina i u Srbiji koji su dugo kasnili za nama. Tek je ove godine osnovano „Nezavisno udruženje novinara Srbije”, iako su to pokušavali tri godine unazad stalno bežeci od toga naziva 'nezavisno'. Između ostalog i zbog toga što Beograd ne može da podnese da Novi Sad i Vojvodina budu ti čiji ideju oni koriste i čije ime uzimaju. Mi čak imamo jedan slogan koji glasi: „Nezavisni od vlasti, nezavisni od opozicije i nezavisni od nezavisnosti”. To je, usudio bih se reći, pomalo 'beznadežna nezavisnost'. Jer, ako želiš da budeš nezavisan od vlasti, onda ne samo da nemaš nikakvu pomoć odatle, nego imaš stalne smetnje od ekonomskih pa do svakih drugih. Zatim, ako želiš da budeš objektivan moraš da budeš nezavisan i od opozicije, jer ako si vezan za neku opozicionu stranku, onda si partijska novina, onda si prinuden na jedno viđenje, propagiranje i navijanje za jednu politiku. To za novine nije, dobro ako se hoćemo držati pravog kodeksa novinarstva. A kada si i jedno i drugo, onda si do te mere beznadežno nezavisan da si nezavisan i od same nezavisnosti u smislu da ne zavisiš više

ni od osnovnog faktora koji čini novinarstvo, a to je da preživiš.

Sreća u nesreći

Dakle sadržinsko određenje pojma nezavisno novinarstvo je objektivnost, istinita informacija, kritički stav prema pojavama u društvu, ... U kakvom se stanju ono nalazi danas kod nas?

Mile Isakov: „Novinari su na polju beščašća najznačajniji takmaci”

M. I.: To je stvar koja je relativna, pošto se kod nas poslednjih nekoliko godina stvari izuzetno brzo menjaju, a to se sve odražava i na nezavisnu štampu. Ti se uslovi tako radikalno menjaju da oni idu od vrlo nepovoljnih do vrlo povoljnih i nazad, zavisno od situacije. Profesionalno se jako teško organizovati jer ne postoji materijalna osnova i novine ne mogu da žive od svoje prodaje. Ponekad se prosto upitam kako smo neke periode preživeli u listu koji vodim. Bilo je takvih perioda za vreme inflacije kada smo za 1000 prodatih primeraka dobijali 1 DM. U takvim uslovima je teško govoriti o profesionalizmu. Naša je sreća u nesreći što je većina novinara, i to ponajboljih novinara u Vojvodini, od ovog režima izbačena sa posla te su na tzv. prinudnom odmoru, pa tamo primaju nekakvu crkavicu, a ovde rade jer hoće i imaju volju i to bez para. Mi trenutno u „Nezavisnom”, vojvodanskom građanskom listu, trenutno nemamo ni jednog zaposlenog čoveka jer nemamo mogućnosti za to. U tim uslovima je teško postići profesionalni kvalitet novina, mada mislim da smo se u poslednje vreme tome sasvim približili. Međutim, uvek je pitanje koliko će to trajati, uvek postoji pitanje hoće li izaći naredni broj. Dugovi su nam u štampariji dosta veliki, papir se iz „Matroza” ne može dobiti, za uvoz treba dosta para, treba deviznih sredstava, treba platiti carinu... Sa druge strane, politička klima se promenila, izlazimo iz faze nacionalne euforije i, po meni, najmračnijeg perioda koji je prošla naša

profesija uopšte na ovim našim prostorima. Nikad novinarstvo nije palo tako nisko, nije bilo do te mere u funkciji jednog prijavnog rata, jedne sulude ideje, i da je toliko u njoj preovladavala laž, raspirivanje mržnje i netrpeljivosti prema drugim narodima, ratni huškanje i navijanje za rat. U tom periodu održati ovakvu vrstu objektivnog, nezavisnog, istinskog i poštenog novinarstva bilo je izuzetno teško.

Koliki je utjecaj na javno mnijenje nezavisnih novina danas?

M. I.: Tu je stvar veoma komplikovana i može se tumačiti i ovako i onako. Tiraž od recimo 4-5 hiljada koji mi imamo u nekim evropskim pa i jugoslovenskim razmerama je izuzetno mali. Ali, neke agencije koje su istraživale čitanost najpoznatijih nedeljnika u Srbiji („Vreme”, „NIN”, „Telegraf” i „Nezavisni”) ustanovile su da „Nezavisni” čita 6,8 ljudi. To znači da naš tiraž pročitaju 35.000 ljudi, što na 2 miliona stanovnika Vojvodine, a mi se samo u Vojvodini prodajemo, znači da više od 1% čita naše novine što je i u nekim svetskim razmerama veoma velika vrednost. Znači, stvari su varijabilne, zavisi kako se uzmu. Što se tiče samog uticaja, to je veoma značajan uticaj. Kad saberemo nekoliko takvih novina, uključujući i vaš „Žig” sa nekih 1200 primeraka, što znači bar nekih 3000 čitalaca, uključujući tu i „Naplo”, „Novi Pančevac” i vršačku „Košavu”, a to je sve što u Vojvodini postoji od nezavisnih novina, sve to zajedno znači 50-60 hiljada čitalaca što je već ozbiljna publika i ozbiljan uticaj.

Politika i kurvanje

Složit ćete li se time da su novinari na polju beščašća značajni takmaci?

M. I.: Apsolutno. Ja čak mislim da su najznačajniji. Zapravo, sve to proizlazi iz politike pa bi prema tome mogli reći da su tamo i najveći krivci. Ali, politika to na neki način i podrazumeva. Naš narod kaže: „politika je kurva”. Međutim, treba znati da svako kurvanje nije politika, a to mnogi novinari nisu znali. Oni su se više bavili kurvanjem nego politikom, a naša profesija to ne podrazumeva, ne dozvoljava i ne prašta. Posledice takvog ponašanja su mnogo veće u novinarstvu nego u politici. U novinarstvu ne postoji stvar koja je vredna laži, prećutivanja, prevare itd. Jedini cilj novinarstva je istinito i objektivno informisanje. Njen cilj nije da održava vlast, nego upravo obrnuto da obezbedi javnu kontrolu vlasti, da omogućiti građanima da, dobijajući istinite i pravovremene informacije, prati šta vlast radi. Prema tome, novinarstvo ne trpi nikakvo laganje, a to je ovde radeno u ogromnim količinama; lagali su više od političara. To su sitne poslušničke duše koje nemaju veze sa novinarstvom. Na ovim prostorima ne postoji jedno iskustvo istinskog novinarstva je u vreme komunističkog režima njihov

funkcija bila da brane to društvo, da štite taj rezir, da ga propagiraju itd. Prema tome, oni nisu bili neki novinari. Tek, na žalost, sa padom Jugoslavije, sa svim tim promjenama koje su zaoštrile suprotnosti u društvu, pojavila se jedna grupa novinara koja shvatila svoju osnovnu funkciju. Naravno, to je odmah bilo dočekano na nož, odmah anatemisano i još uvek jeste i još uvek tim ljudima najteže jer je takvo novinarstvo u povoju. Ali je nesumnjivo da su udarni temelji i da se to više nikada ne može izgubiti nego će se vremenom samo razviti. A mi ćemo na neki način tu odigrati ključnu ulogu od koje nećemo nikada odustati. Velike koristi ali ćemo imati satisfakciju da će to jednog dana postati uobičajeno ponašanje u novinarstvu. Oni koji se nisu tako ponašali su ljudi koji jednostavno nisu mogli, koji se nisu ni osećali novinari i koji nisu imali moći da se tim pozicijom samostalno bave. Oni su uvek bili gazdu koji će im reći šta se može, šta se ne može itd.

U vojvodini je list na čijem ste Vi čelu jedini nezavisni tjednik koji pokriva cijeli teritorij ove Pokrajine. Kako je biti novinar listu na kojega se lijepe etikete autonomisti, sljedbenici K. & K. monarhije, plaćnici Pešte i Beča...?

M. I.: U početku je bilo zastrašujuće. Mi nam ni bili svesni kakvu jeres činimo stvarajući „Nezavisno društvo novinara“, pa list „Nezavisni“. Mi smo to učinili iz prostog razloga jer nismo mogli da pristanemo na nekakvu podaničkom odnosu i na takvu vrstu novinarstva koje ne bi bilo samostalno i objektivno. To je naš kvalitet, ali i naše prokletstvo. To nas je jako skupo koštalo: danas smo ostali bez posla na TVNS, četvrtina u „Dnevniku“, a preko 100 novinara već više od tri godine na tzv. prinudnom odmoru i praktično ne rade u svojoj profesiji. Onda je bilo optužbi za izdaju, da smo strani plaćenici što samome čoveku u svakom padu i zastrašujuće deluje. A bilo je i opasno, dobijali smo preteća pisma. Meni je čak i kvalitetno bio i život u pitanju kada sam bio s onom grupom u Zagrebu kao gost samostalnih nezavisnih novinara. Sve je to bilo u početku, a posle valjda čovek na neko vreme i ogugla i shvati da mu nema druge.

Država ne gleda osobito blagonaklono na nezavisne medije. Slučaj je to sa Studijom B, Našom Borbom, a najsvježiji slučaj kragujevačkom „Svetlosti“. O čemu se tu radi?

M. I.: Država ima permanentni strah od opasnosti takvih novina zato što to direktno dovodi u pitanje samu vlast. Kada je njen politički stabilan i siguran, a on se postiže uglavnom kontrolom TV, onda su čak i nezavisne ovakve novine s malim tiražom da se ne plaže svetu: eto i mi imamo novine koje su suprotno nas kao neki dokaz demokracije. Međutim, kad dođe kriza, kad se politički položaj počne ljuljati onda su prvi na meti nezavisni mediji koji to prvi otkrivaju i poljuju javnosti. Ova poslednja ofanziva na nezavisne medije, koja je počela sa Našom borbom, a ovih dana se demonstira na kragujevačkoj „Svetlosti“, je samo dokaz njihove slabosti, a najveća slabost je

Iz penzionerske biližnice

Ja, kandidat?

Zašto na prostorima ove naše Bivše (govoru jedni) oli Prethodne (govoru drugi) jema tolike stotine ijad, pa i koji milijun izbjeglica? Znan, jema vas koji puno znate i koji ćete reć: triba se razumit u politiku, triba znat povijest, triba znat da naši judi (narodi) jemadu puno različiti različitosti; triba sve to znat (i priko toga) ondar je lako dat odgovor na to – zašto.

Ma, priznaje, triba puno tega znat. I ja, od svega tega pomalo znan, ali, pustite me da o svemu tomu rečen koju rič, onako po svomu. Ne mogu odoliti, puknit ću ako ne rečen.

Ovako: jesu li oni koji su došli (i dolazili) posli onega Pokojnog, jesu li oni bili (ka ča je bija On) poznati u svitu, je li svit zna nji, je li svit govori o njima? Nije. Dobro, a da li je nasljednik (bilo koje) baš briga, je li jin je lako podnit, da o onome kojega više nima, o njegovom pokojnom, svit okolo više govori (ko zna zbog čega) nego o njima, živima? Je, teško je to podnit. Eto, to nisu mogli podnit ni Njegovi (niki) nasljednici, sljedbenici. Ali, oni su se dositili: triba svit zaprepastit nikim bezprimjernim podvigon, o kome će cili svit govorit, po komu će nji svit zauvik zapantit, a Oni uć u povijest. Jerbo ko ne voli uć u povijest? Nije važno zbog česa.

I, tako, Oni (nasljednici) prvo su pravilno procijenili da nimaju dara, da nisu kadri svoje jude (narode) učinit sritnima i zadovoljnima. Uostalon, o onima koji svoj narod učinu sritnima i zadovoljnima, malo se govori, jerbo danas za (ostali) svit to nije nikakva senzacija. A ča onda učinit? Pa, opridili su se za ono za česa su njihovi mozgovi jedino bili sposobni, odlučili su – postaviti će (potuč) jedan svjetski rekord! Znan da će te reć: opa, to nije mala stvar! Je, svjetski rekord nije mala stvar, ali, u čemu? Svjetski rekord u broju izbjeglica! Proizvest će najveći broj izbjeglica (u prosjeku, po glavi stanovnika)

televizija jer verovanje u nju stravično opada. Njima nisu problem neke novine koji čita 30-40.000 ljudi u trenutku kad oni kontrolišu milione ljudi preko TV. Ali kada ustanove, a sve ankete u poslednjih 6 mešeci to potvrđuju, da pada verovanje u TV, onda nezavisni mediji postaju realna opasnost. Danas je verovanje RTS spalo ispod 50% i zato je smenjen Vučelić. I zato dok nešto ne promene što bi povećalo verovanje TV oni moraju da guše nezavisne medije. Jer kod nas se veruje režimu onoliko koliko se veruje televiziji.

Imali za nezavisne medije perspektive u Jugoslaviji?

M. I.: Ja mislim da ima zato što do toga mora doći. Ali do toga ne može odmah doći. Ono što su smenili Vučelića i doveli Milaovića i njegove pomoćnike nije trajno rešenje. Oni su tu samo da očiste njihova govna jer

u jednoj državi, makar se ta država zvala Bivša oli Prethodna. U prosjeku? Je, jerbo uvik ima jedan broj oni koji su, ko zna kako, uspili izbjeć – izbjeglištvo. Znači (dositili se Oni) one izbjeglice koje jemadu iskustva u bižanju (bježanju, bežanju) bit će izbjeglice nekoliko puta. I prosjek je tu, rekord je tu!

Jeman li prav? Jeman. Jerbo, eto, rekord još nije dostignut (malo fali) a jema li radija, jema li televizije na svitu koja po cili dan (i noć) ne govori o Njima? Nima. Ajme, koju će feštu učinit, kad im rekord bude priznat, verificiran, a njihova imena budu zapisana u oni Ginisov libar svjetski rekordi!

More bit da i ja uđen u oti Ginisov libar! Ne, naravski, svojim imenom i prezimenom (ka Oni) nego u oni broj od koji milijun izbjeglica. Jer, ništo se malo ćutin, osjećan – kandidatom. Kandidatom za izbjeglicu. Zašto? Pa, govoru da se malo razlikujen (ali ne ka ono crnac od bijelca) od niki drugi oko mene. A te (male) razlike, nikima su sada – velike. Osim toga, moje šanse za bit izbjeglicom, nisu male, nisu propale, iz još jednega razloga. Jerbo (pazite, ovo nisan izmislija) kad smo ja i moja braća bili mali, a mater i čaća veliki, bili smo baš to – izbjeglice. Posli, dosta posli, bili smo povratnici. Ali, ne svi. Braća nisu bili povratnici. Nisu MOGLI bit. Ne zato, jerbo se nisu tili i želili vratit. Razumili ste me, je li?

Eto, bija san već izbjeglica. I, sve, sve, sve znan o izbjeglištvu. I sve, sve san zapantija. Zato (jeste li primijetili?) o izbjeglištvu govorin iskustveno. Ka da san kvalificiran. Je, moglo bi se reć da jesan. Eto, to bi moga bit oni drugi razlog, da jopet budem izbjeglicom. Povratnikom u izbjeglice. Znaće već, to je zbog onog potrebnog prosjeka. I rekorda. Jerbo, lakše je meni to bit, kad san već uvježban. Ako triba, tu san. Nisan ja kurba, da moj (i svaćiji) izbjeglički narod ostavim na cidilu.

P. S.

Ali, judi moji, šta ako se dogodi da u svitu niki drugi potuču ovi NAŠ svjetski rekord, ča onda? Oće li ga ovi NAŠI jopet priotet, a mi jopet morat...?

Marko Subotički

nikakav pošten i normalan čovek neće se prihvatiti da dođe tamo i da mora to da radi, nego oni to moraju da očiste sami. Oni sve to rade zbog sebe da bi im se više verovalo jer ako naprave pravu TV narod će verovati njima. A jednom će se morati uspostaviti demokratsko javno mnjenje u kome će nezavisno novinarstvo biti jedini pravi način, ne iz razloga što mi to volimo već iz razloga što društvo ne može da funkcioniše bez nezavisnih medija pošto nema druge mogućnosti da građanstvo utiče i kontroliše vlast. Jer, demokratija nije nešto što se preko noći ustanovi i tako postaje dato, već je demokratija permanentna borba za demokratiju, permanentna borba građana da znaju šta im se radi o glavi i šta sve utiče na njihov način života.

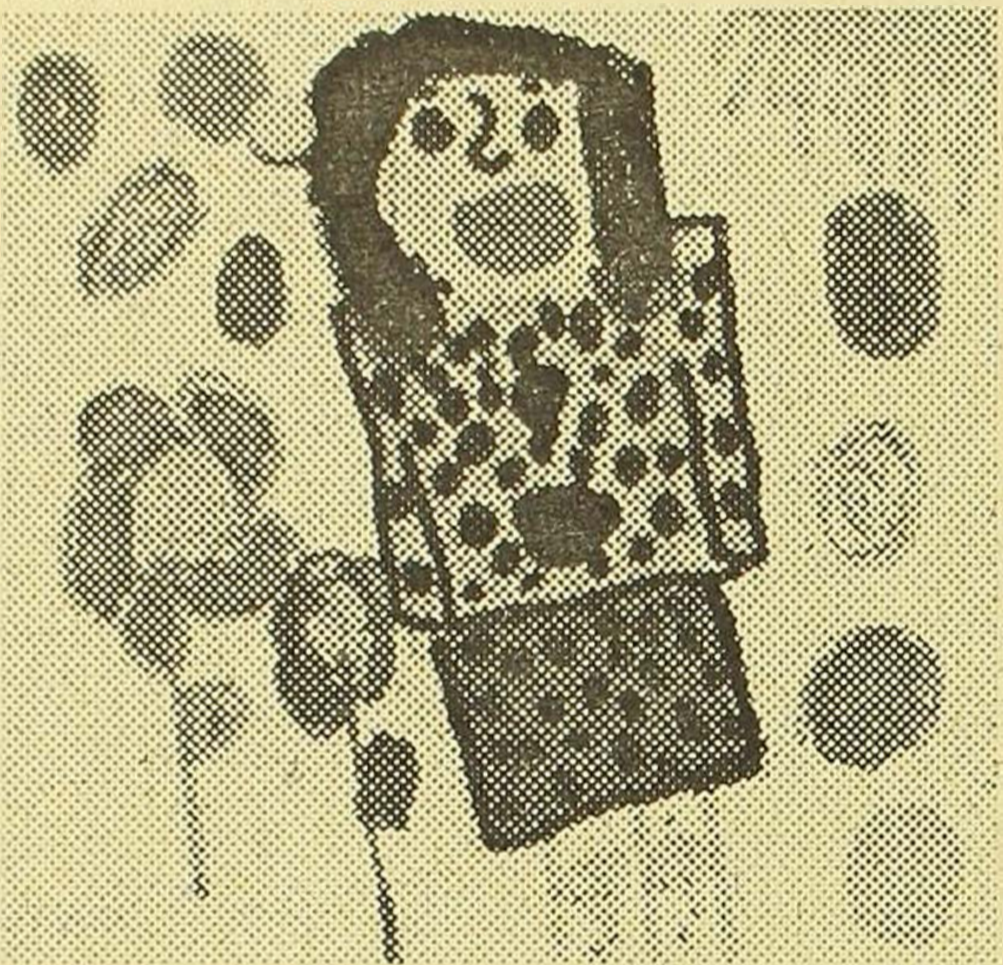
Tomislav Žigman ov

Okom deteta

„Želela bih...“

Lični kovčežić dece je, mogli ste zapaziti ukoliko ste pratili poslednjih nekoliko brojeva, prepun dečjih tajni, lepih želja i reči, dragih stvari. Sledeće što su deca radila bilo je sastavljanje svitka dečjih prava, jer deca su najkompetentnija da ga naprave, rukovodeći se osnovnim principom da nijedno lično dečje pravo ne sme ugrožavati lična prava drugog deteta ili odrasle osobe; tj. lično pravo je isto vreme i univerzalno pravo.

U „Svitak dečjih prava“ su naravno ušle i dečje želje i to one koje izražavaju neku njihovu potrebu za određenim pravom. Želje su se kretale od onih najkonkretnijih za pojedino dete do značajnih za čitavo društvo.

„Želja mi je da mi mama pročita priču pre spavanja i to svaki dan“, Andrea, 6. god.

„Želim da me mama pusti da u onoj trenerci, koju je kupila kad je išla u šverc, dodem u obdanište“, Adrijana 6. god

„Želim da me mama upiše na balet umesto engleskog i tamo ga igram“, Sanja 6. god.

„Želim da se tata vrati zauvek kod nas“, Saša 6. god.

„Želim da me Gabika iz grupe ne dira“, Ana 6. god.

„Želim da mi niko ne upada u reč“, Jelena 6. god.

„Želim da kad spavam ne lupaju“, Nenad 6. god.

„Želim da se više niko iz naše grupe ne tuče“, Ladislav 6. god.

„Želela bih da sve moje drugarice stanu u mojoj ulici“, Anita 6. god.

„Želela bih da moja sestra više ne plače“, Izabela 6. god.

„Želim da moj rad iz obdaništa mogu staviti gde ja hoću i da ga niko ne dira i ne kvari“, Petar 6. god.

„Želim da mi niko ne dira moju fižoku i da to svi znaju i tako da se ponašaju“, Olja 6. god.

„Volela bih da uvek mogu otići kod Lesike, moje kuce, da se igramo. Mama mi to brani da se ne bih isprljala“, Laura 6. god.

„...da bude živa Jugoslavija, koja je pre bila, da se sva deca druže“, Peda 6. god.

„Dosta je već rata i gotovo! Ja bih to rekao celoj vojsci i sigurno bi rat prestao“, Oliver 6. god.

Dete ima pravo da bude informisano o svemu što posredno ili neposredno može da utiče na njegov život: da pita, da dobije odgovore na svoja pitanja, da zadovolji svoju radoznalost, da bude pitano...

Posebno značajan rezultat koji se tu može postići jeste da se dete ohrabri da pita, da odgovara kada je pitano i da bez ustručavanja postavlja pitanja i otvoreno prima informacije o svim temama. Tako se može postići transformacija onih tema koje su u vrtiću i porodici bile isključivo za odrasle ili čak skrivene i zabranjene za decu, da se otvore prema deci i da ona ne odrastaju sa zidovima oko sebe kroz koje njihova misao ne može da prođe.

(nastavlja se)

Dijana Kopunović, dipl. psih.

Idealna težina

Brojke i kilogrami

Od niza faktora zavisice da li imate idealnu težinu – od majke prirode, to jest od oca vam i majke, od načina ishrane, aktivnosti, života, zdravlja, briga. No, kao i druga sujeta ljudska bića volite da ste tu negde blizu idealnoj brojki. Formula se zove Demelova, a uzima u obzir godine i visinu. Glasi:

Za žene $ITT = (V - 100) - (V - 150)/2.5 + (G - 20)/4$

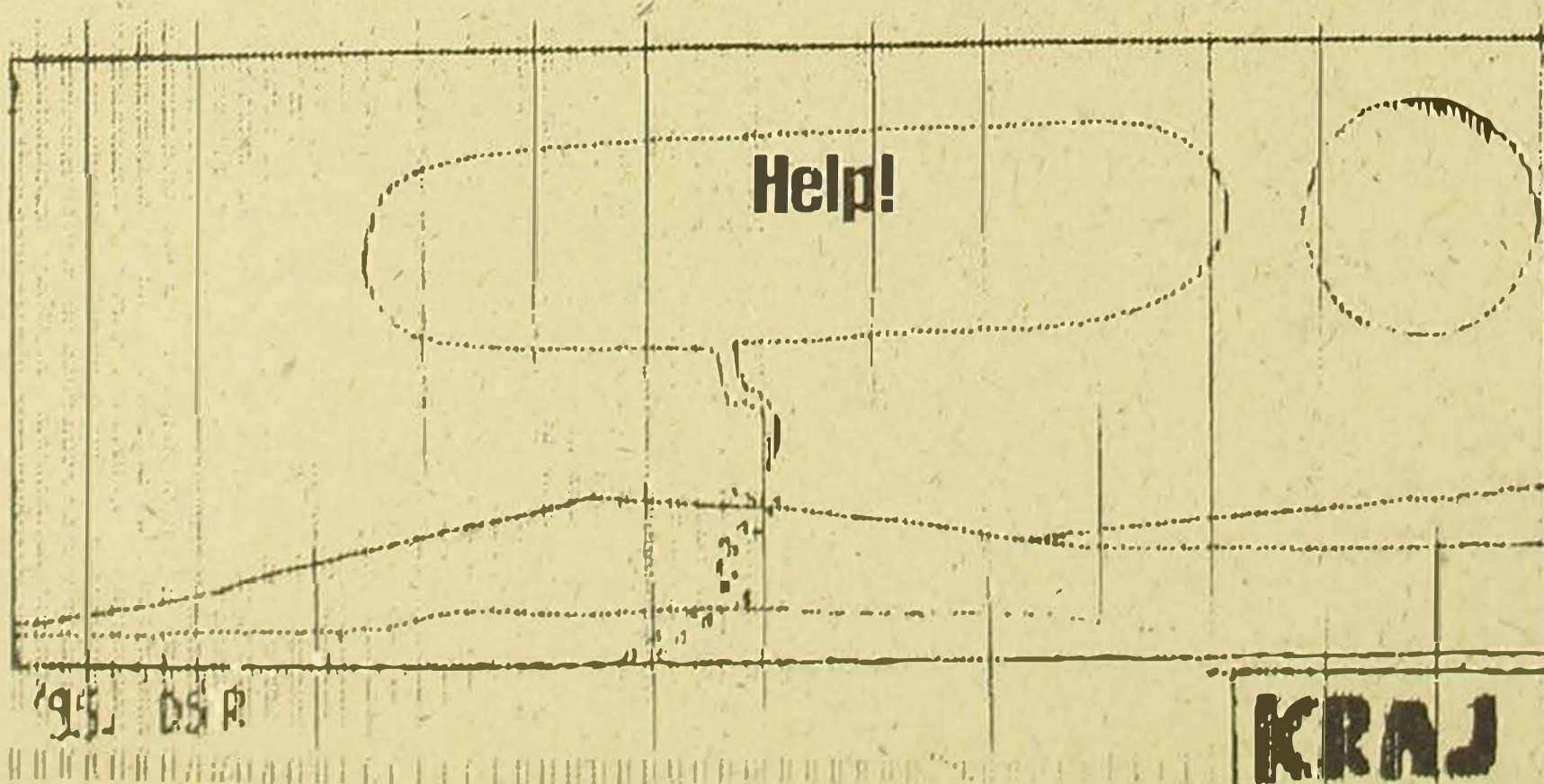
Za muškarce $ITT = (V - 100) - (V - 150)/4 + (G - 20)/4$

Ako ste žena, imate 45 godina i visoki ste 170 cm vaša idealna telesna težina se po formuli računa, dakle, ovako:

$170 - 100 - (170 - 150)/2.5 + (45 - 20)/4 = 70 - (8 + 6.23...) =$

Koliko? Nije lepo o težini jedne dame da se piše po novinama!

(„Naša borba“)

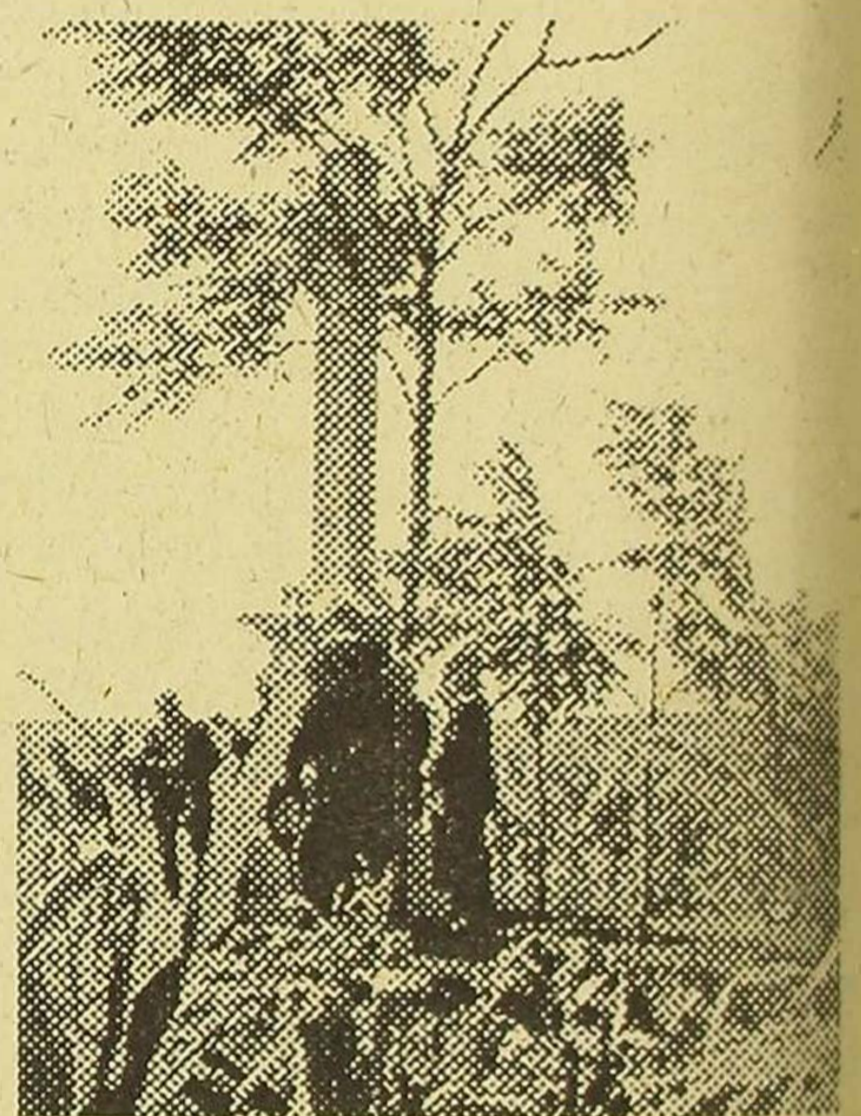
Ove godine ponovno posvećen još jedan obiteljski križ

100. obljetnica Lešinog križa

10. rujna je održano malo obiteljsko slavlje u povodu stote obljetnice podizanja Lešinog križa. Tom prigodom je u Maloj Bosni u 10 sati održana sv. misa koju je služio vlč. Lazar Novaković za pokojne članove obitelji Skenderović. Poslije sv. mise je bio blagoslov Križa uz sudjelovanje vlč. Lazara Novakovića i vlč. Antuna Gabrića, članova obitelji Skenderović, Kujundžić te ostalih susjeda, prijatelja i poznanika. Prilikom posveta Križa pročitan je mali historijat njegova postojanja koji glasi:

„Okupili smo se danas ispred ovog svetog Križa da se sitimo di su nam koreni, da se Svevišnjem zahvalimo na pomoći koju smo do sada primili i da blagoslovimo ovaj Križ koji je naš dida, pradida i čukundida, Ivan Skenderović – Lešin, podigo prije 100 godina.

Dida Ivan je rođen kao peto dite od oca Albe i mame Mande, rodene Prčić. Ivanov otac je rano umro, nije ga ni upamtio pa je Ivana njegov dida Joško odranio. Kada je Ivan imo svega 12 godina, umire mu i dida Joško pa je osto sam s materom – udovicom. Oženio se mlad jer u vojsku nije išo, bio je oslododen kao 'hranitelj'.

Dva mu sina umiru ko mala dica, jedan je živio 3 dana, a drugi 3 miseca. Kad se dida Ivanu rodio treći sin Antun 1894. gline i kad je poživio godinu dana, srični otac Ivan podiže ovaj križ na slavu Božiju. Kasnije se radaju i druga dica – još dva sina: Miško i Đula, i tri ćeri: Janja, Justika i Manda.

Dida je bio blage čudi prema drugima, a strogo prema sebi. Postio je tri dana u nedilji: utorkom – sv. Antunu, petkom kao i svaki kršćanin a subatom je postio Blaženoj Divici Mariji.

Bio nam je dida i jedan od utemeljitelja Književnog društva „Svetog Jeronima“ i do I. svitskog rata od svake izdate knjige ovog Društva dobijo je po jedan primerak.

Umro je 1945. godine u svojoj devedesetoj godini. Hvala ti Bože na ovakim precima i daj nam snage i mudrosti da ih budemo dostojni danas i sutra!“ Nazočnih je na ovoj svetkovini bilo preko stotinu. Slavlje se završilo svečanim ručkom u „Bunjevačkom kolu“ za članove obitelji Skenderović.

(ni. sk.)

Iz sportske prošlosti Subotice

Braća Vermes osnovali sportsko društvo

Szabadkai torna egylet (Subotičko gimnastičko udruženje) osnovano 1880. godine.

Mesni tjednik Szabadkai Ellenőr (Subotički vizor) u svibnju 1880. godine donosi neobičnu vijest: – Predsjedništvo Szabadkai torna egyleta srdačno očekuje građane na već objavljeni „svečanu gimnastičku priredbu“ zakanu za 22. svibnja u Gradskom vrtu (Duga šuma). Ujedno obavještava, u slučaju ošeg vremena, priredba se odgađa. Nije odođen. Naprotiv, sjajno je uspjela!

Pod rukovodstvom Lajosa Vermesa natjecanja trajala dva sata, a pratilo ih je veliki broj građana uz oduševljenje i bučno navijanje. Završilo se općim veseljem, glazba je svirala do zore. Izdravljalo se svakom pobjedniku, – pino je isak. Tko su bili pobjednici? Podataka nema. Izvještači nažalost nisu zabilježili imena pobjednika!

Zapravo, što je u stvari Sz.T.E. koje je iniciralo i organiziralo i priredilo tako sjajnu priredbu?

Prema enciklopediji fizičke kulture: Szabadkai torna egylet osnovano je 1880. godine. Osnovale su ga braća Vermes. Udruženje je iste godine, 16. kolovoza, organiziralo sportsko natjecanje i u Palu. Na programu su bile dvije atletske discipline. U obje discipline prvo mjesto osvojio je Nándor Vermes i to u skoku u dalj rezultatom od 555 m, a u bacanju kugle od 17,5 kg rezultatom 52 cm. (Očito ovdje izvještači nisu zatajili.) Na 23. dne godine (1881) u ljeto Sz.T.E. organizira „natjecateljski izlet“ na Paliću, koji počinje ješačijem od željezničkog kolodvora u gradu a do mjesta događanja. Na samom Paliću, kod „Bagóvára“ (Sovin dom) održavaju se natjecanja boksu, mačevanju, u atletske discipline u natjecanja i bacanja kugle, kao i plivačka natjecanja i natjecanja u gimnastici. Lokalni tisk oduševljeno pozdravlja započeti sportski poretak. To je u stvari prva priredba čuvenih „Paličkih igara“, odnosno popularno nazvane „Palički male olimpijade“.

Prvu upravu su činili predsjednik Mihály Percs, predsjednik siročadskog stola; dopredsjednici Ivan Pijuković, bogati veleposjednik koji će kasnije osnovati Szabadkai sport egylet (Subotičko sportsko društvo) i Nándor Vermes, ozbiljan sportsmen, odličan gimnastičar, biciklist i braur atleta. Tajnik je dr. Gyula Bekeffi, čuveni odvjetnik, a pravni savjetnik je Gyula Birkás; pisar malo poznati Antal Nimsgern Vasvári; tehnički rukovodilac Lajos Vermes. Nastavnik mnaske u gimnaziji János Pap i ovdje je učitelj mnaske, a trener borilačkih sportova je Emil Omčić; blagajnik Emil Vasvári; kontrolor Rudolf Haker; liječnik dr. Josip Antunović, kasnije poznata osoba u javnom životu, zastupnik u Zelenjskom saboru; inženjer je Titus Mačković, poznat graditelj i vlasnik ciglane. Udruženje je imalo 23 člana uprave, među kojima su još bili: Károly Mukics, sin gradolnačelnika Jánosa Mukicsa, koji je poslije političkog neuspjeha vršio amoubojstvo, ml. István Vojnits, u budućnosti veliki župan, grof Jenő Zechy, aristokrat i političar koji često boravi u Subotici, i János Losztolányi, otac književnika Dezsőa i urođinoglović, veleposjednik.

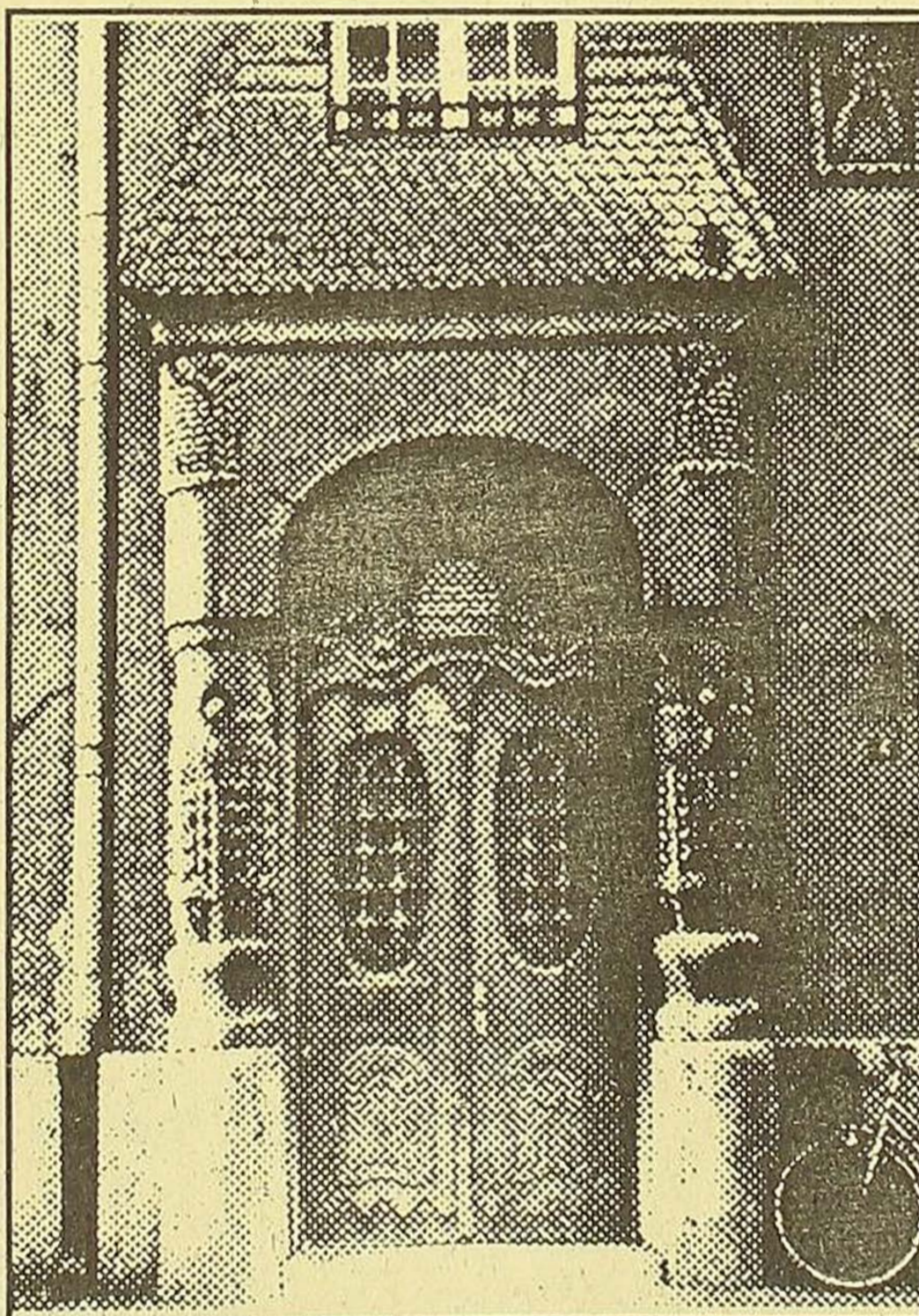
Na što, pompezna uprava! – ali o tome i u drugim događajima u narednom broju.

Ante Zomborčević

priče o gradu

Slike grada iz osamnaestog veka

Prvi inženjeri, naravno vojni, pojavili su se u Bačkoj u 18.veku, posle zaključenja Karlovačkog mira (1699) nakon oslobođenja od 150. godišnje turske vlasti. Oni su prvo kartirali zatečeni teren, puteve, gradove, pre svega za vojne potrebe, a normalno i za potrebe kasnijeg naseljavanja opustošenih predela. Današnjim rečnikom rekli bi, pripremali su projektantske podloge za kolonizaciju. Prvu sliku grada imamo na jednom crtežu i akvarelu iz 1697 godine, kada je nakon pobjede kod Sente, vojska Eugena Savojskog odmarala na obalama Paličkog jezera. Otprilike tamo gde je danas vikend naselje. Poraz kod Sente, 11. septembra 1697. definitivno je zaustavio Tursku imperiju na ovim prostranstvima. Sa ovog crteža ne možemo baš jako mnogo saznati o gradu. Na njoj se vide dva objekta spratna, verovatno kule Subotičke tvrđave, oko koji se vidi nekoliko prizemnih kuća. Na drugom crtežu, radenog u akvarel tehnici vidimo i jedan toranj, verovatno pravoslavne crkve. Iz grada vodi put prema Paličkom jezeru, a oko grada su bašte, a u širem regionu male površine obrađenih polja. Sve ostalo je pustara. Nije mnogo, ali ipak daje neke osnovne podatke.

Magija kapija

Kapija je arhetipski elemenat arhitekture. Veza između dva Sveta. Kada oko sebe iscertate magijski krug u prašini, Vi ste unutra, a Svet je izvan. Čini Vam se da ste zaštićeni. Prelazeći prag, Vi zapravo ulazite u jedan drugu zbilju. Vavilonska boginja Ištar prolazila je sedam kapija, u svakoj skidajući po deo odeća, da bi došla do željenog. Mi, danas na žalost, nismo u stanju i nemamo snage da otvorimo ni prvu kapiju, a kamoli ostale. A zašto, ne otkriti jedan novi, različit, drugačiji Svet.

Szs

Prvu poznatu osnovu grada, istina u glavnim crtama nacrtao je C. F. Kaysser 1747. godine. Na toj karti grad je podeljen jednim

vodotokom na dva dela. To je potok nazvan Vok, čiji ostaci u ulici Prvomajskoj još su bili vidljivi šestdesetih godina ovog veka. Ovaj potok žele sada neki da „rekonstruisu“ u Štrosmajerovoj ulici, jer je i tamo tekao nekada. Moj drugar i kolega Hege, na to kaže: „Zašto ne odmah iskopati kanal Dunav–Palić kroz grad, pa da umesto tramvaja, čamcima idemo na Palić...“ („Dani“, anketa sa subotičkim arhitektama). No, vratimo se ozbiljnijim pričama. Ono što je interesantno na Kaysserovoj karti je to da nigde u okolini grada nema drugih naselja, nego samo visova naznačenih kao „Kirchengrund“, naški: mesto crkve. Te ruševine su zapravo ostaci okolnih naselja koje su nestale tokom rata. Pošto je opeka bila retkost i dragocen materijal, narod je to lepo pokupio i ugradio u svoje kuće, salaše. Nedavno otkopan je ostatak jedne takve crkve između Paličkog i Ludoškog jezera. U samom gradu nalaze se dva jezerceta, bare, to su Rogina i verovatno Jasi–bara.

Prvu verodostojnu kartu nacrtao je Karlo Leopold Kovač 1778. godine. Na ovoj karti grad već nosi zvučni naziv Marija Theresiopolis, slobodni kraljevski grad. Jedan onovremenski putnik namernik kaže da je grad „konglomerat od sela“, što pažljivijem čitanjem Kovačevog crteža lepo možemo i videti. Bar pet–šest samostojećih „gradskih četvrti“ možemo identifikovati. Između njih nalaze se vodotokovi, i manje ili veće bare. Rogina, Jasi i Gat su i imenovani. Interesantno da je jezerce Gat zapravo veštačko jezero, jer na crtežu se vidi nekakva ustava, a postoji zapis da je tamo stajala vodenica. To je današnja šira okolina Buvljaka. To isto spada u domen šta bi bilo, da nije bilo, ali ne mogu izdržati da ne kažem. Meni bi bilo draže voziti se čamcem na veštačkom jezeru, posle pojesti pečenu ribu u restoranu, koji je adaptiran od nekadašnje vodenice, umesto da gledam svu sirotinju srednje i južne Evrope, koja se bori za golu egzistenciju. I savremeni pokriveni „šopig centar“ isto mogu zamisliti, u kojem ima otvorenih i zatvorenih bazena, restorana, disko–klubova, noćnih barova, pozorišta i bioskopa i mnogo radnji, butika sa robom iz najvećih Evropskih gradova, o ostatku Sveta da ne pričam.

Ulice su bile nepopločane, kada je pala veća kiša, kola su zapadala u blato do osovine. Većina kuća su od trošnog materijala, pokriveno trskom, slamom ili šindrom. O nekakvoj regulacionoj liniji nema ni govora. Mogu da zamislim muke Kovača; on je postao i doživotni senator u Gradskom magistratu, kada je prvi put počeo da crta nekakve parcele i linije ulica. Svaka mu čast, zahvaljujući njemu i njemu sličnima, često nepoznatim neimarima mi imamo grad onakak kakav je danas. Grad, čijeg izgleda (izuzev Prizivke, i njemu sličnih delova) ne trebamo da se stidimo, bar u okvirima naše domovine. Status slobodnog kraljevskog grada, i prihodi koji su iz toga sledili služili su za dobrobit građana Subotice, ma koje nacije bili, ali ne samo za njih. Zemlja u kojem su bogati gradovi, i sama je bogata. Nažalost ovu istinu današnji rukovodioci kao da zaboravljaju.

Priča se nastavlja.

Szabó Zsombor arhitekta.

Izložba slika Gustava Matkovića

Tragovi na dohvat ruke

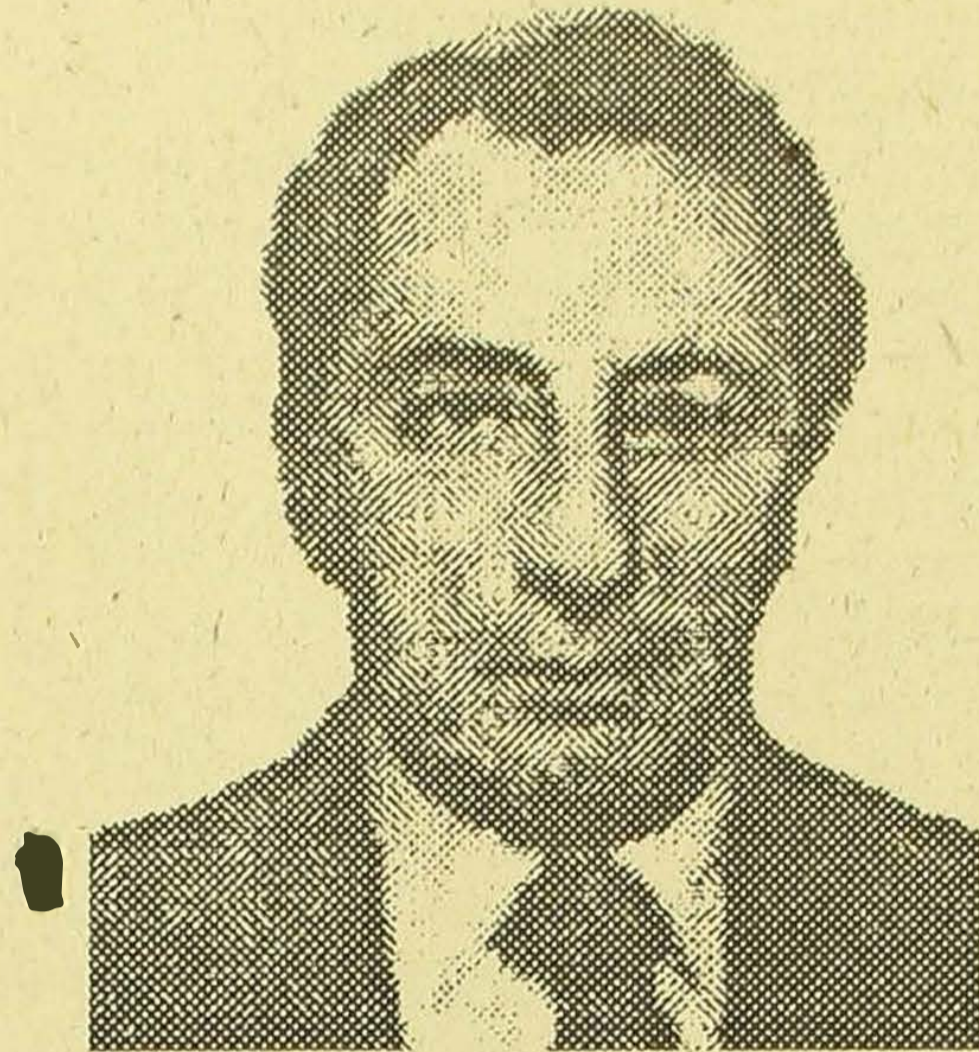
U okviru obilježavanja 25. obljetnice od osnutka HKC „Bunjevačko kolo”, pored brojnih drugih manifestacija, priredena je, uvjetno kazano, memorijalna izložba slika Gustava Matkovića. Izložbu je u vestibulu Gradske kuće 15. rujna 1995. godine otvorio Vojislav Sekelj, rekavši, između ostalog, da je Matković izuzetan talent kičice, koji je na žalost bio žrtva vlastitog talenta. Radio je mnogo, paradoksalno, život je posvetio slikama, ali kao da nije imao želju da svoj rad usmjeri k traganju i otkrivanju novih formi u slikarstvu.

Iz skromnog kataloga, a zaslužio je daleko seriozniji, prenosimo:

„Upravo je 40 godina otkako je u januaru 1955. godine u Gradskoj izložbenoj sali, tada mladi, subotički slikar Gustav Matković, imao svoju prvu samostalnu izložbu, sa 30 uljanih slika, 7 crteža i 5 monotipija.

Imati samostalnu izložbu u reprezentativnoj galeriji grada ni danas ne može svako, a pogotovo je to bila retkost u ta posleratna vremena preporoda i kolektivističkog duha. Radi se znači o kvalitetnom stvaraoču, ozbiljnih namera. Međutim, malo ko zna nešto više o njemu. Literatura ga tek spominje, a njegovo ime zvuči nepoznato, naročito mladim ljubiteljima umetničkih zbivanja, tj. umetnosti – što uostalom nije neuobičajena pojava kod nas. Zato ova izložba zavređuje pažnju, tim pre što se radi o slikaru koga više nema.

Gustav Matković je rođen u Subotici 1922., a preminuo je 25. jula 1990. godine u rodnom gradu. Slikarstvom se počeo baviti krajem 40-ih godina, sa navršениh nekih 28 godina starosti, ponešen uzavrelom klimom subotičkog likovnog života. Naime, Subotica posle rata, na tom planu, nije imala puno profesionalaca i institucija, ali je imala legednarni kurs figuralnog crtanja, iz kojeg će sve ostalo izaći. Osnivač, **Andraš Handa**, je od 1945. godine tako pokušavao sa nekoli-

cinom slikara amatera da organizuje likovni život grada. Posle njega će od 1948. kurs voditi **Š. Olah**, **S. Jenovac** i **Š. Ivanjoš**, a broj polaznika se udesetostručuje (kao je to zapisano 1970. u katalogu izložbe „Likovno stvaralaštvo Subotica 1945-1970.”).

Tada se među raznovrsnim članstvom našao i Gustav Matković, koji prvi put izlaže sa grupom 1949. godine, a nastavljajući takvu aktivnost 1952. se odlučuje na dalje usavršavanje, te se upisuje na Akademiju likovnih umetnosti u Beogradu.

Njegovo stvaralaštvo je od početka zapaženo na što ukazuje i I nagrada na senjoj izložbi 1949. u Subotici ili npr. stipendija koju je dobio po povratku iz Beograda za Moskvu (koju, međutim, zbog vezanosti za bolešnu majku nije iskoristio). (...)

Ne zna se tačno kada i zašto, ali ubrzo napušta Akademiju i postaje dak veći akademskog slikara **Jovana Bjelića**. Vrativši se u Suboticu i tu, sve do penzionisanja, kao dizajner u fabrici „8. mart”. Nemamo tačno podatke o broju izložbi na kojima učestvovao ali je očito da je u tome poslužen nakon prve samostalne izložbe 1955. godine. (...) Posle je imao još jednu samostalnu izložbu 1972. godine.

Gušto, kako su ga zvali, nije imao svoju porodicu i kako kažu „za svoje slike je živio” a kako se sa slikom vidi voleo je prirodu, naročito pecanje na Paliću. U početku stvarala vidljivo pod stegom socrealizma i koncentivne „hladnoće” verovatno nakalemljenog vreme boravka na Akademiji. Kasnije, međutim, na slikama prevladava lakotvorni spresionizam i svež kolorit. Teme su većinom pejzaži, mrtve prirode, seoski gradski ambijenti i portreti.

Ova izložba je mali izbor njegovih boljih dela, tj. selekcija od onih koje su se moćno prikupiti za ovu priliku (zna se da je do sada slika radio za prodaju i da nisu sve iste snage i kvaliteta, kojima se njegova najbolja dela odlikuju).

U svakom slučaju bio bi red i preko potrebno da se stručnim radom prikaže i korektifikuje ovaj slikarski opus, čiji tragovi su na dohvat ruke, tu među nama.”

(b. r.)

Osnivačka Skupština „Bunjevačke matice”

Obnova tradicije

Dana 10. rujna 1995. godine u svečanoj Vijećnici subotičke Gradske kuće održana je obnoviteljska i osnivačka Skupština „Bunjevačke matice” u SR Jugoslaviji sa sjedištem u Subotici.

Pred oko 200 nazočnih osnivača, gostiju i promatrača, obnoviteljski Skupštinu pozdravili su: **Ranka Milinović**, savjetnica saveznog Ministarstva za ljudska prava i prava nacionalnih manjina iz Beograda, **Vlado Stanojević**, savjetnik u Ministarstvu kulture Republike Srbije iz Beograda, **Stevan Bjelić**, dopredsjednik Skupštine Vojvodine iz

Novog Sada, **Damjan Radenković**, dopredsjednik Izvršnog vijeća Vojvodine, iz Novog Sada, **Pavel Domonji**, pokrajinski tajnik za ljudska prava nacionalnih manjina, **Dragan Stanić** tajnik „Matice srpske” iz Novog Sada, **Mihael Spevak**, predsjednik „Matice slovačke” u SRJ, **Zoran Veljanović**, dopredsjednik Srpskog kulturnog centra „Sveti Sava” iz Subotice, **Đurđica Skenderović**, donaćelnica Okruga, **Miroslav Vojnić Hajduk**, u ime „Bunjevačkog kulturnog centra” iz Subotice, i **Ana Prčić**, zastupnik u saveznoj Skupštini.

Obnoviteljski Skupštinu otvorio je predsjednik Inicijativnog odbora **Marko Peić**, koji je u duljem izlaganju govorio o povijesti osnutka i postojanja „Bunjevačke matice” koja je djelovala od 1934. do 1938. godine u

Subotici pod istim imenom kada je na rasformirana te prestala s radom.

„Bunjevačku maticu” osnovalo je nekoliko osnivača koji su bili nazočni na obnoviteljskoj Skupštini. Istom je prigodom usvojen i Statut, programske osnove rada djelovanja u 1995. kao i u narednim godinama izvršili izbor Glavnog odbora od 11 članova i Nadzornog odbora od 5 članova te predsjedike stručnih odbora i, na koncu, donijeli odluku o visini mjesečne članarine.

U članove Glavnog odbora Matice izabrani su: **Marko Peić**, kulturni radnik iz Subotice, koji će obnašati funkciju predsjednika; **Marko Šarčević**, pravnik u mirovini, dopredsjednik; dr. **Andrija Ivanović**, profesor u mirovini, također dopredsjednik; a **Karlo Blesić**, pravnik u mirovini, tajnik

(g. b. - prot.)

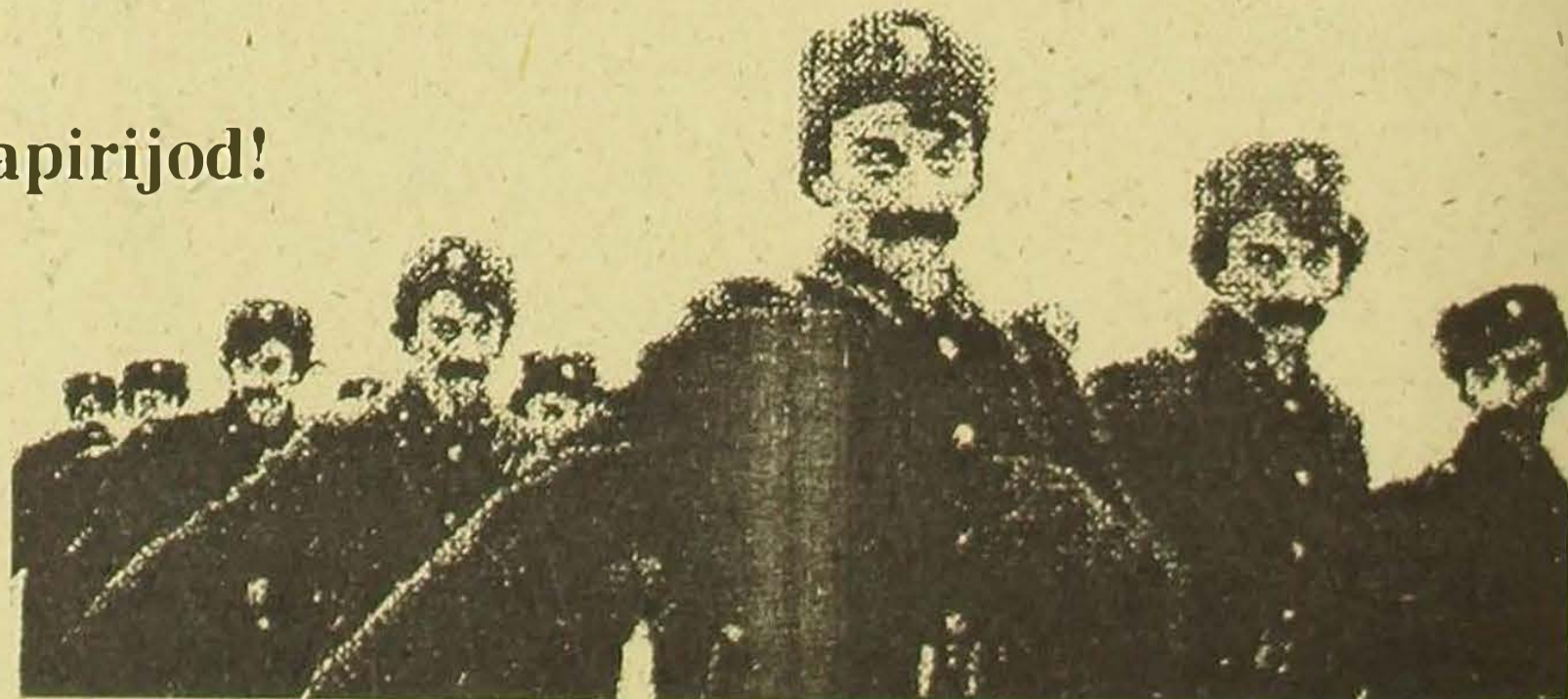
Ristić na levo JUL!

Baš zna mali Đokica što je hiljadu kilometara magle.

„Ipak Miloševićeva Jugoslavija je jedina slobodna zemlja hiljadama kilometara unaokolo”

Drugi pišu: „Srpsku reč”

napirijod!

Štetni puževi

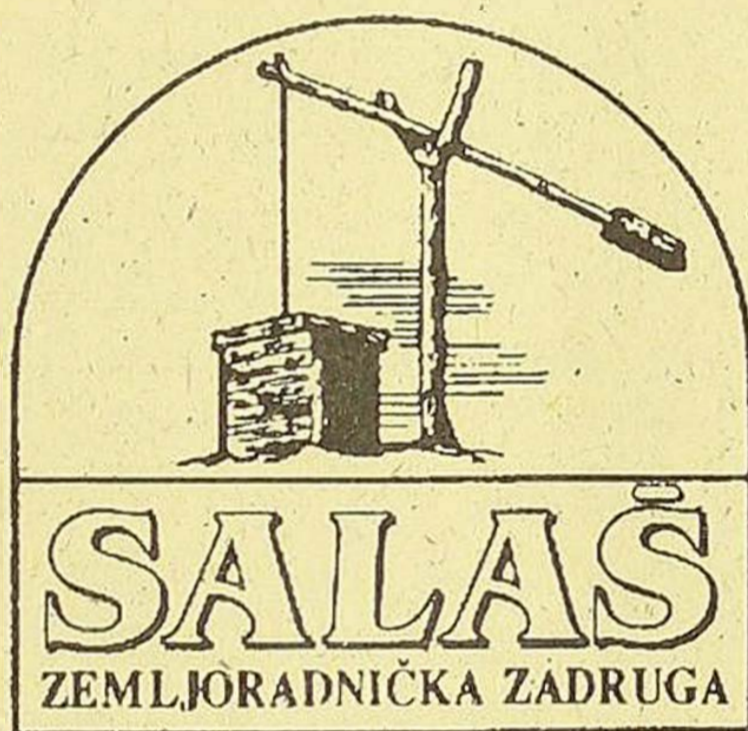
Ukoliko se namnože, puževi mogu predstaviti veliku opasnost za gajene biljke u povrtnjacima. Oni oštećuju, pre svega, povrtnarskih kultura i to ono koje se raste na zemlji ili polegne. Znak da je šteta nastala od puževa je srebrnasti trag koji oni ostavljaju na zemlji i lišću. Preko dana puževa olaće je teško primetiti, jer su na vlažnim i vlažnim mestima. Iz svojih skrovišta u potrazi za hranom izlaze samo noću. Postoji više vrsta puževa, ali svakako najčešće su pričinjavaju puževi golaći. Vrlo brzo se razmnožavaju, pa i štete mogu biti likovni cilju sprečavanja nastanka štete treba je iste uništavati na vreme. Najefikasniji način uništavanja puževa golaća je mišićna metoda. Preparati koji se koriste hemijsko suzbijanje puževa jednim imenom se nazivaju limacidi.

Limacidi se razbacuju po čitavom povrtnjaku, a i u prostorima gde je očit srebrnasti trag puževa golaća – npr. u podrumima, komorama, šupama. Ukoliko se otkrije mesto odakle puževi golaći dolaze, treba praviti trake od limacida. Sredstva se koriste pred večer, jer se puževi golaći iz svojih skrovišta pojavljuju uveče ili noću.

Kod nas se za uništavanje puževa upotrebljava više vrsta limacida, no najčešće su „pužomor“, „limaks“ i „mezuol“. Veoma je jednostavno napraviti i tzv. domaći limacid. Spravlja se na sledeći način: na 1 kg pšeničnog zrna nanosi se 50 g insekticida karbarila, te se tako pripremljeni mamci razbacuju po povrtnjaku – bašti.

Puževi golaće veoma privlači pivo. Ova karakteristika se može korisno iskoristiti za suzbijanje puževa golaća. U zemlju se zakopaju posudice duboke oko deset centimetra, da puževi iz iste ne mogu izaći, i u njih se naspe malo piva. Puževi koji upadnu u posudu na suncu brzo ugibaju. Posudice sa pivom je potrebno rasporediti na više mesta, kako bi se puževi golaći što brže suzbili.

(na. vi.)

Narajte u poljoprivrednu apoteku

„AGROSU“

Stari Žednik, Zarka Zrenjanina 11

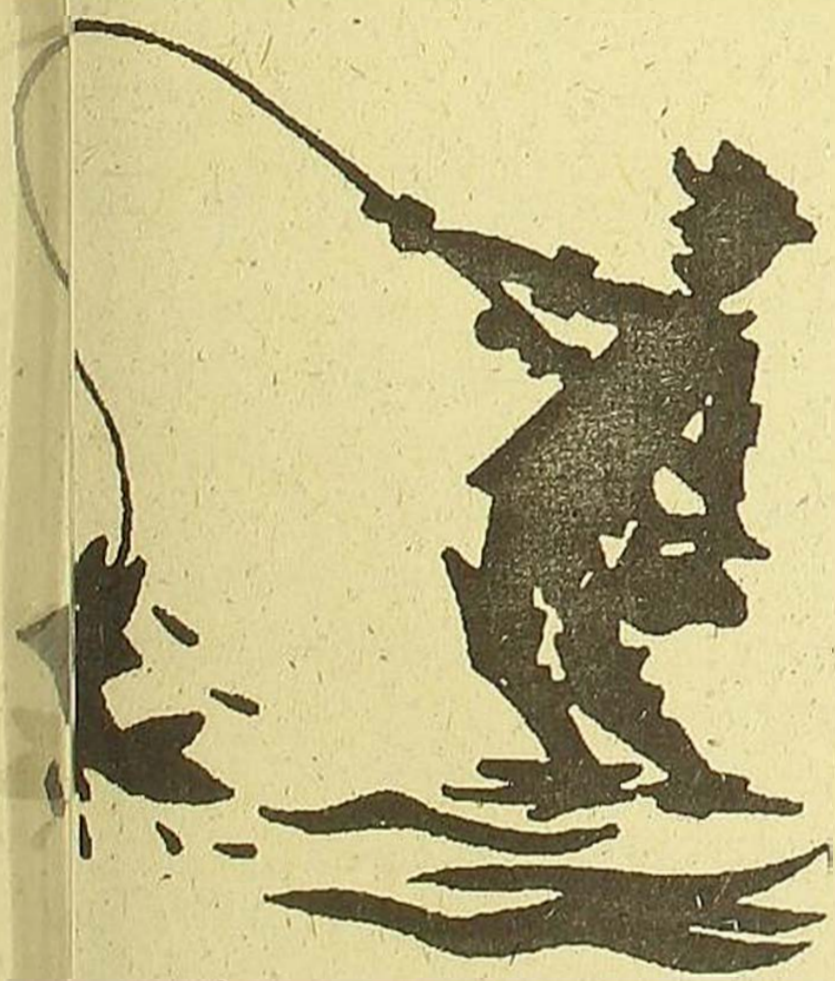
Telefon: 787-043

Tornjoš, Maršala Tita 31

Telefon: 841-006

Za svakog ponešto,
za zemljoradnike najviše.

Udimo Vam kvalitetnu semensku robu, sredstva za zaštitu bilja, stočnu hranu – koncentrate i premikse od „Veterinarskog voda“ Subotica, mineralna đubriva, pilke, kućnu hemiju i još mnogo stosa drugog.

Za ribiče

Som (Silurus glanis L.) (V)

Zamaranje i izvlačenje

Serijski napisa o somu završava skromnim opisanjem iz obilja onog što se zna o njemu, jer je a i to je u literaturi dosta obrađena u više oblika. Na ovom prostoru su objavljene edine koje mogu biti zanimljive onima koji ribolovu imaju skromno znanje.

Danas se suvremenim priborom sa lakoćom može doći do somova težine od 6 do 8 kg. Takav som ne treba dovoljnu snagu da bi ribiča prinudio da se odmakne i zato brzo završava u meredovu. Somovi desetak i više kilograma zadaju štete oko izvlačenja, pa se moraju zama-

rati desetak i više minuta – ovisno od veličine. Som na udici naglim trzajima i neočekivanim promjenama kretnji udaljavanjem od čamca odmotava strunu sa prikočenog čekrka. Ribič je stalno namotava, a to se ponavlja dok ne pokaže znake zamora: repom udara po predvezu strune, zatim se počinju javljati mjehurići na vodi i napokon se pojavi svojom veličinom, od čega sretniku ribiču srce počima jače udarati. Primjerci od desetak kg lako se mogu prihvatiti meredovom pošto mu težište tijela nije na sredini radi velike glave i kada mu ona uđe u meredov ostatak tijela lako sklizne u njega. Primjerci od 20 do 30 kg i veći iziskuju zamaranje i po nekoliko sati. Stoga pri odabiranju mjesta ribolova postavljanje čamca mora biti pažljivo učinjeno da se zamaranje može obaviti bez smetnji drveća i granja u vodi.

Primjerci iznad desetak kg moraju se izvlačiti pomoću posebne kuke, nalik velikoj udici, koju mu treba zariti u usta, u bočne mišiće. Ako se pri izvlačenju mora uhvatiti rukom, som se ne smije naglo uhvatiti, već ga je potrebno prije izvlačenja nekoliko puta pomilovati rukom i tek onda izvući u čamac. Ako se nenadano odjednom dohvati rukom, može se desiti da zadnjom snagom odjednom zaroni, što može izazvati kidanje strune i čak prevrtanje čamca.

Ulovljeni som dobro podnosi sužanjstvo, manji primjerci se čuvaju u barci ili sličnoj čuvarici, a veći se vezuju jakim i dovoljno dugim užetom da on može leći na dno. Tako se som može sačuvati u životu i više dana.

Zanimljivost: Samo dobri poznavaoči bačkih ribolovnih voda znaju za pravi raj ribolova koji se nalazi u okolici Vajske i Bođana. Između ta dva

Žackalo iz „Poljoprivrednika“ za poljoprivrednike

Registracija

Pita sin jedinac bogatog oca:

– Tata, da li da prvo kupim auto ili da se oženim?

– Kako god hoćeš, ali posle svake registracije crno ti se piše!

Konj

Konj, kako to lepo zvuči.

– Posebno u oskudici nafte i rezervnih delova za traktore!

Super

Imamo super vredan dinar.

Još samo da dobijemo superniže cene, pa da nam život stvarno bude s u p e r .

Lavor i tanjir

– Lavor može da zameni more i banju!

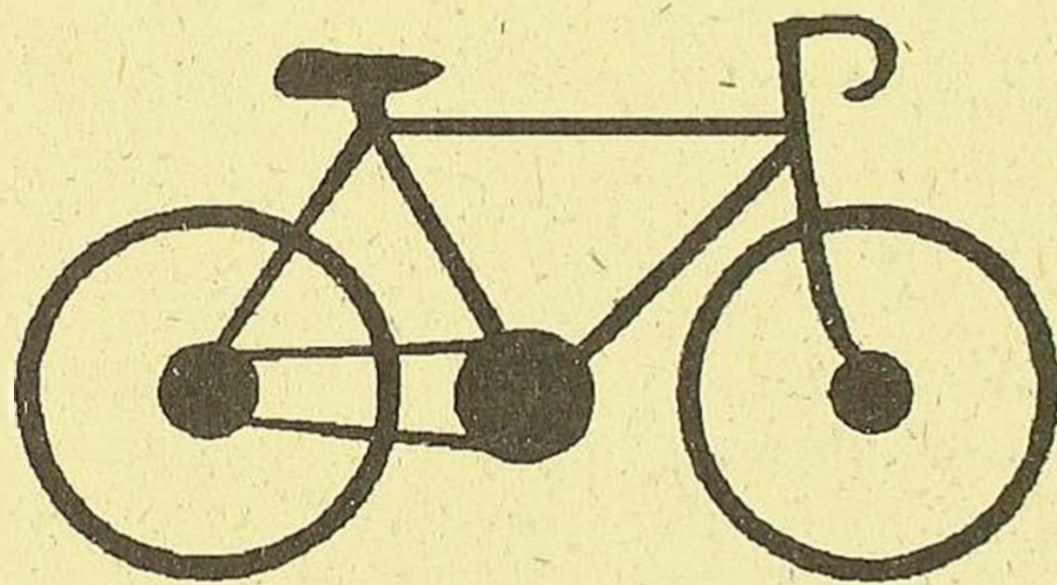
– Al' svirka praznih stomaka nikako da zameni tanjir!

Štrajk

– Cene padaju, moj Ivane!

– Šta vredi kad mi džepovi štrajkuju!

(na. vi.)

sela nalazi se omaleno jezero Provala, površine oko 5 ha. Zanimljivo je da mu je, i pored nedovoljne ispitivosti, utvrđena dubina oko 28 m. Ne zna se otkuda se napaja vodom. Jezero je svojevrsni prirodni fenomen pa ću ga kao ribolovnu vodu posebno opisati. Međutim, zna se da u njemu žive tri soma grdosije, svaki iznad 100 kg težine! Prije dvije godine, S. L., iskusni dunavski lovac na somove, pokušao je jednog od njih okačiti na udicu. Bio je u čamcu, a udar soma je osjetio oko 13,30 sati. Okačeni som je počeo vući čamac po omalenom jezeru gore-dolje. Nakon oko dva sata nadvlačenja uz čamac S. L. prikačen je još jedan čamac, da bi se som još više opteretio. Nastavljena je borba zamaranjem i oko 18 sati S. L. je osjetio da se som počeo dizati prema površini, a to je bio znak da mu je snaga na izmaku. Odjednom, naglim trzajem som je prekinuo strunu, koja je bila oštećena o neku podvodnu zapreku, i zaronio u dubinu.

Jezero koriste stanovnici okolnih sela za kupanje, pa je ovu svojevrsnu predstavu promatralo nekoliko stotina kupaca. Provala nije daleko, a potvrda istinitosti ovog događaja može se provjeriti kod mještana.

S. L. mi je pričao da mu je trebalo dosta vremena da se smiri, a i danas mu je žao što nije mogao ostvariti ribički cilj: izvući udicom soma iznad 100 kg! **Savjet početnicima:** čak i oni koji Boga ne poznaju ili u njega ne vjeruju neka se mole: „Bože, daj mi da ulovim toliko veliku ribu, kojom ću se moći hvaliti cijelog života, a da ne moram lagati!“

Alojzije Stantić

Vitaminska
biblija

Vitamin C

(nastavak iz prošlog broja)

Lični savet: Pošto se vitamin C izlučuje za dva do tri sata, zavisno od količine hrane u želucu, a važno je u svako doba održati konstantan visok nivo vitamina C u krvotoku, preporučujem tablete sa produženim oslobađanjem radi optimalne delotvornosti.

Velike doze vitamina C mogu da izmenere rezultate laboratorijskih testova. Ako treba da ispitujete krv ili mokraću, svakako obavestite svog lekara da uzimate vitamin C da ne bi došlo do pogoršne dijagnoze (vitamin C može da prikrije prisustvo krvi u stolici).

Dijabetičari treba da znaju da testiranje mokraće na prisustvo šećera može da bude netačno ako uzimaju mnogo vitamina C (ali postoji i oprema za testiranje na koju vitamin C ne utiče).

Ako uzimate više od 750 mg dnevno, preporučujem dodatak magnezijuma. On je delotvoran čistač kamenâ u bubrezima.

Ugljen-monoskid razara vitamin C, tako da oni koji prebivaju u gradovima treba obavezno da uzimaju veće količine vitamina C.

Ako uzimate kontraceptivne pilule, treba vam više vitamijna C.

Da biste postigli maksimalnu delotvornost vitamina C, upamtite da on najbolje deluje združeno sa bioflavonoidom, kalcijumom i magnezijumom.

Preporučujem povećane doze vitamina C ako uzimate aspirin koji utrošćuje stepen izlučivanja vitamina C.

Ako uzimate ginseg bolje da ga uzimate tri sata pre ili posle uzimanja vitamina C ili hrane bogate ovim vitaminom.

Upozorenja: Mada svi znamo da nam vitamini čine dobro, ima prilika, situacija i metaboličkih uslova kada se preporučuju opreznost i posebno prilagodavanje. Preporučujem vam da za svoje dobro pažljivo proučite spisak koji sledi (naznačen ubuduće kod svakog vitamina kao upozorenje) da biste iz vitamina izvukli što je moguće.

Nedostatak vitamina A može dovesti do gubljenja vitamina C.

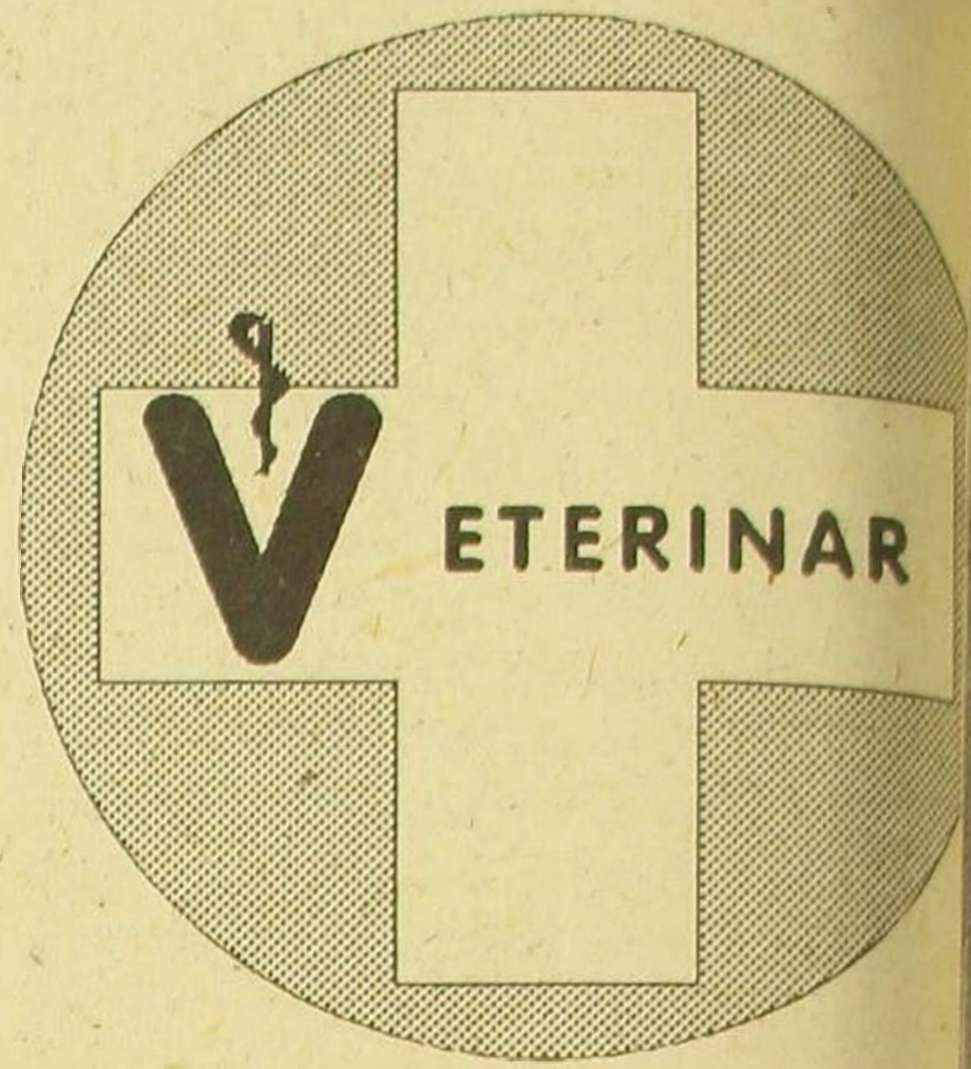
Moguće je da velike količine vitamina C ponište antizgrušavajuće delovanje varfarina koji razređuje krv, a koji obično prepisuju kao lek „Coumadin“.

Dijabetičari i srčani bolesnici treba da se posavetuju sa svojim lekarima pošto vitamin C može da uslovi smanjenje doza pilula.

Megadoze vitamina C ispiraju vitamin B 12 i folnu kiselinu tako da svako treba da zadovolji barem svakodnevne potrebe za njim.

Obavestite vašeg lekara ako uzimate velike količine vitamina C.

(Iz knjige Erla Mindela „Vitaminska biblija“)

PRIVATNA VETERINARSKA
STANICA

„VETERINAR“

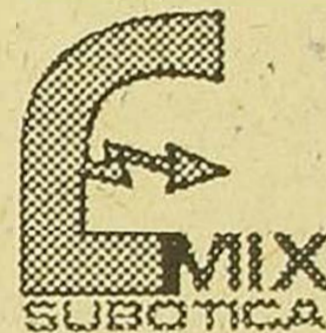
Trg Paje Kujundžića 2/a
(kod Senćanske crkve)

telefon: 024/39-229

Radno vreme u ambulanti:

– radnim danom od 7 do 19 časova

– nedeljom od 8 do 11 časova

ELEKTRO-M

INSTALACIJE, EL. UREĐAJI
I APARATI ZA DOMAĆINS

KUJUNDŽIĆ JOV
V:2551-K

24000 SUBOTICA,
Sonja Marinković 31.

Tel: 024/35-17

Istorijski razvoj hortikulture
Zelene površine naselja novog veka

Ozelenjavanje naselja u periodu kapitalizma (II)

Naglo širenje gradova je naročito došlo do izražaja polovinom XIX veka posle buržoaskih revolucija u Evropi. Revolucije i ekonomski poremećaji doprineli su da veliki broj stanovnika emigrira iz Evrope u Novi svet, gde počinju da niču i razvijaju se gradovi sa stotinama hiljada, pa i više miliona stanovnika. Nagli razvoj industrije dovodi do koncentracije ogromnog broja stanovnika, a sa time i do porasta smrtnosti i opadanja broja rođenih.

Ova pojava je nagonila buržoaske teoretičare da razmišljaju o neophodnosti rekonstrukcije postojećih gradova i podizanja

novih zelenih površina, ali na sasvim drugim osnovama i uz šire korišćenje.

Krajem XIX veka pojavljuju se brojni pisani radovi u kojima se opisuje kakvi bi trebalo da izgledaju savremeni gradovi.

I ove zamisli ostale su neostvarene. Iskustva su pokazala da sva nastojanja da se u uslovima kapitalizma stvori naselje novog tipa – protkani zelenilom – ostaju utopistički snovi. U te napore spadaju i savremena nastojanja Korbizijea, francuskog arhitekta, koji projekat svog „grada budućnosti“ zasniva na koncepciji da bi velika naselja trebalo da se sastoje iz dva dela: „organizma“ (grada centra) i „grada vrta“, između kojih predlaže podizanje širokog pojasa šume i polja, kao izvora čistog i svežeg vazduha.

I u uslovima kapitalizma povremeno su se uspevali ostvariti zamisli o vrlo širokom korišćenju zelenih površina pri podizanju gradova. Poznat je pre II svetskog rata primer sa Zlinom u Čehoslovačkoj, gde se u krugu fabrike za proizvodnju obuće stvorilo naselje u zelenilu. Još je poznatiji i skorijeg je datuma primer sa podizanjem nove pre-

stonice Brazila – grad Brazilija, koji je u svim nov grad u zelenilu i srcu južnoameričke džungle. Čine se ogromni napor veliki gradovima Evrope – Parizu, Rimu – da se izvrši njihova rekonstrukcija uz široko korišćenje većih zelenih površina i njihovog karaktera.

Svi ti naponi pokazuju, sa jedne strane, konačnu pobedu shvatanja o ogromnom značaju koje imaju zelene površine u celom toku života gradskog čoveka, a sa druge strane, sa ostvarivanjem ovih težnji, i pored velikih napora, sporo se napreduje, jer za to odgovarajućih uslova. Privatno vlasništvo kao osnova kapitalističke ekonomije i visoka zemljišna renta onemogućavaju pravi rešenje problema u izgradnji naselja po principu „grad – park“. I danas mnogi gradovi Evrope i Amerike i pored visokog stepena materijalne kulture predstavljaju krajnje nepogodne sredine za rad i život ljudi.

(nastavlja se)

Ružica Pisanić, dipl. ing. hortikult.

Afizi

...dnog pohvališ – uобрази se; dru-
 ...preobrazi se.
 ...e može se sakriti vlastita slabost
 ...jući tuđe uspjehe.
 ...destruktivnost je otpadni proiz-
 ...ustracija.
 ...ovjek bez duha gorkog jede kru-
 ...
 ...deološki poslušnik je kvarljiva
 ...kratkim vijekom trajanja.
 ...ociološka „razmišljanja” o Koz-
 ...ogniji: postoji barem pet milijardi
 ...nira u Svemiru.
 ...vrha edukacije ne bi trebala biti
 ...rena na rješavanje trivijalnih pro-
 ...lema. Ona bi trebala stimulirati laten-
 ...netske cerebralne potencije.
 ...današnji „pontije pilati” ne vode
 ...ig o „moralnoj higijeni”.
 ...pidemija nemorala veće je zlo od
 ...pidmije gripe, kuge, kolere...!
 ...Škidajmo masku jer smo blizu
 ...mau.

Željko Skenderović

ama je dovoljno da znate za nas

FUNERO

privatno pogrebno poduzeće
 Subotica, Karadorđev put 1
 telefon: (danonoćno): 024/51-514
 Bajmok, JNA 3 (u cvjećarnici „Ma-
 riši”) telefon (danonoćno): 024/762-024
 Palić, Jož Lajos 18 (u cvjećarnici
 „Ohidea”), telefon: 024/752-759
 Horgoš, Borisa Kidriča 7, telefon
 (danonoćno): 024/792-202
 Novi Kneževac, Maršala Tita 16

Pojedinosti iz života naših predaka Moje djetinjstvo u slikovnici

U život sam krenuo iz durđinskog Stan-
 tićevog šora, na žalost danas postojećeg sa-
 mo u starijim zemljovidima. Ušoreni salaši,
 sa zajedničkim ogradama, protezali su se iz
 „čoše”, gdje su se graničili subotički, baj-
 močki i pačirski atari, sve do Kopilovićeve
 škole. Svo vrijeme života zadržat ću u
 sjećanju doživljaje iz tamo proživljene mala-
 dosti.

Svi oni koji su imali lijepo djetinjstvo ra-
 do se sjećaju toga doba, ono je nezaborav-
 no. Međutim, i u ljepotama postoje razlike.
 Gledamo li iz današnjeg vremena, kada bih
 morao da biram između djetinjstva kojeg
 sam imao i onog koji se danas pruža većini
 djece, bez dvoumljenja bih želio proživjeti
 moje djetinjstvo. Svjedok sam korjenitih
 društvenih promjena, od kraja trećeg dese-
 tljeća ovog stoljeća pa do danas, i zato mogu
 napraviti usporedbu dvaju djetinjstava.

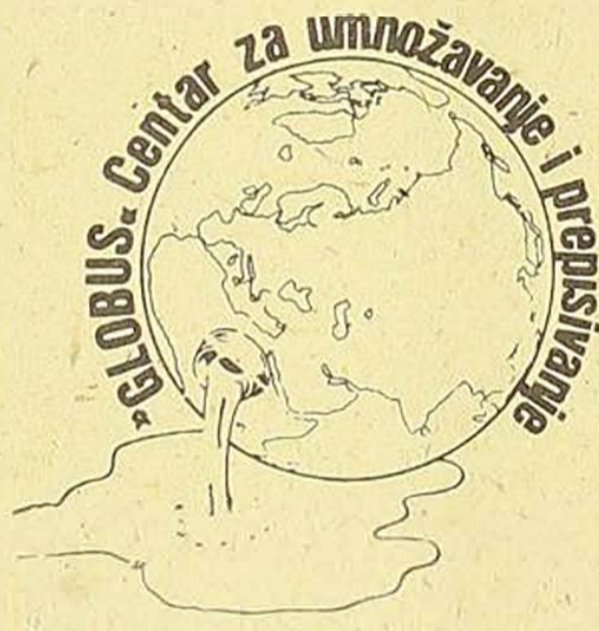
Već poodavno djeca počinju proširivati
 vidokrug znanja izučavanjem slikovnica,
 gledanjem „crtića”, uglavnom s temama iz
 bajki u kojima preovladavaju slike životin-
 jskog svijeta. Nisam odrastao uz slikovnicu,
 a TV je tek onda „rođena”, pa sam se morao
 „zadovoljiti” odrastanjem u „živoj slikovni-
 ci”. Na salašu smo imali konje, goveda, svin-
 je, poneku ovcu, a od peradi kokoši, guske,
 patke, ćurke (pučke), bisreke (morkače),
 golubove i naravno pse i mačke. Bila je to

svojevrсна menažerija svakog salaša i to u
 okruženju bogatstva različitog biljnog svije-
 ta koji je ukrašavao veliki do. Rastao sam u
 prisustvu životinja svih uzrasta, a napose su
 mu bili dragi razni nestašni i nespretni mla-
 dunci, od kojih sam se s ponekima mogao
 poigrati. Slika životinja koje mirno pasu na
 ledini stvarala je u meni, toga sam mnogo
 kasnije postao svjestan, ljubav prema
 tuđem životu, poticala me na plemenitost, a
 napose na pomisao o korisnosti svakog
 živog bića koje me je okruživalo. Kasnije,
 kada sam vidio razne lijepo uređene slikov-
 nice shvatio sam da nitko nije uspio načiniti
 tako lijepu „slikovnicu” kao što je bila moja,
 jer je ona u sebi nosila život, a papirne sli-
 kovnice, „crtići” i sl. to nikada neće imati. Uz
 sve to, živa slikovnica je bila, kako bismo
 danas rekli, školski primjer suživota ra-
 zličitosti.

U životu naših predaka, sastavni dio sva-
 kodnevnog života bio je pojam divljenja i
 pohvale lijepom: kako je to lijepi konj, lije-
 pa junica, lijepa njiva, lijepo... Tadašnji način
 života ukrašen je potrebom da se nečemu
 treba diviti, otkriti što je lijepo, a to je podlo-
 ga plemenitosti koju potiskuje današnji
 način života.

Napisi koji će slijediti ovaj (skromni)
 uvod imat će za polazište ovakvo shvatanje.

Alojzije Stantić

Inflatelija

Osobitost maraka – provizorij

Već sama riječ provizorij upućuje da je
 riječ nekom privremenom, prijelaznom
 periodu ili stanju; ali isto-
 dobno ova riječ označava i pomoćna izdan-
 ja. Znači, pod
 provizorijom podrazu-
 mijevamo marku kojoj
 poštanska uprava
 (država) mijenja karak-
 ter mjerno, jer se u datom momentu po-
 noj pritiska izvlači kada ne postoji
 održena poštanska vrijednosnica – marka
 a određeni cilj. Isto tako, poštanska uprava
 pribjegava pretisku kada postoji suviše veli-
 ka zaliha neutrošenih maraka određene vri-
 jednosti jer više nema svrhe budući se
 mijenjala poštanska tarifa. Ove promjene ili
 pretici – čime se mijenja karakter osnovne
 marke – najčešće se vrše izmjenom cijena
 npr. pretisak 5 dinara na 0,60), odnosno
 izmjenom novčane jedinice (npr. forint u

pengő u Mađarskoj), ili državnog uredenja
 (npr. natpis Republika ili Köztársaság); isto
 je provizorij kada poštanska uprava mijenja
 porto marku u franko ili obratno.

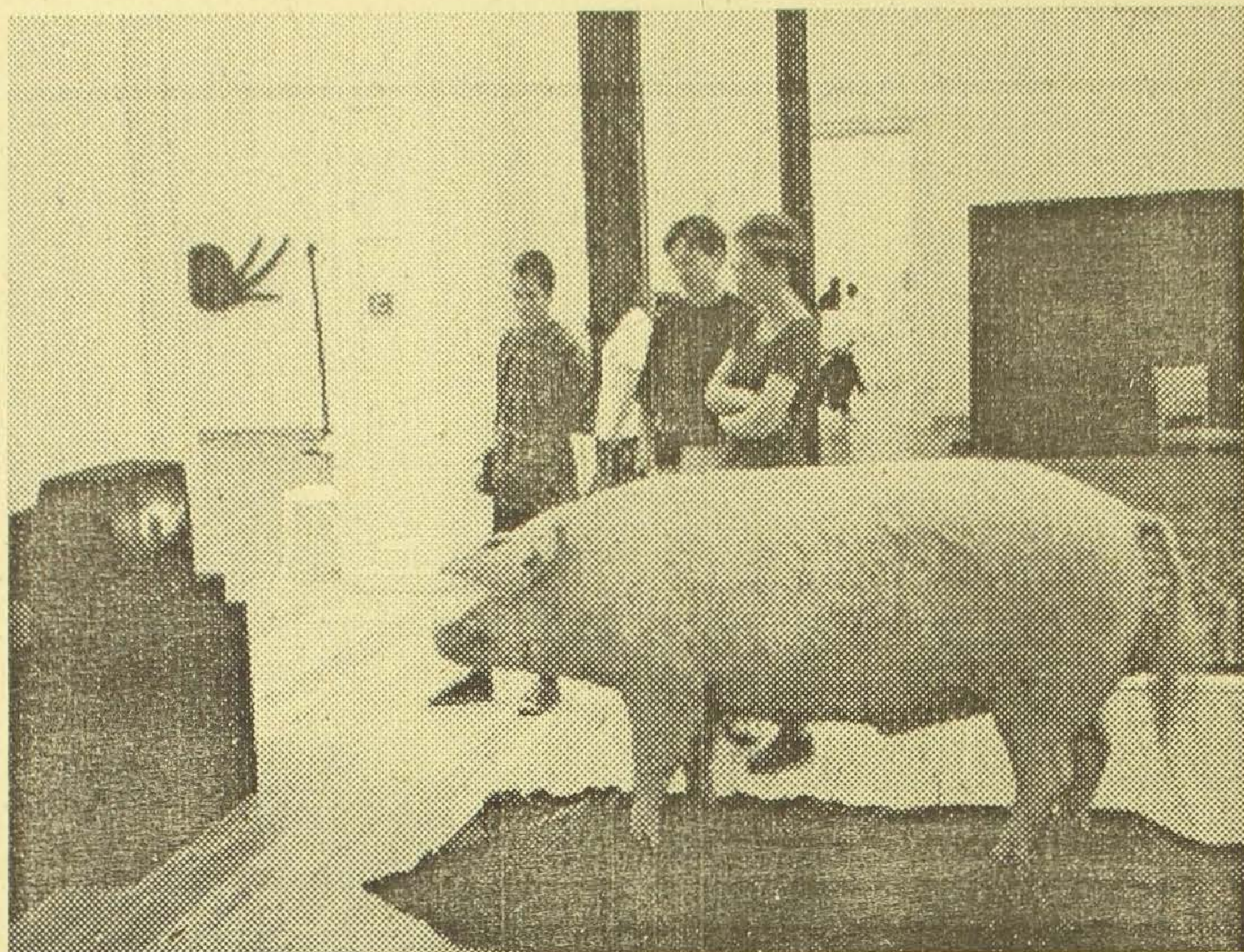
Prilikom stvaranja novih država, okupa-
 cije ili oslobođenja okupiranih teritorija,
 često se izdaju provizoriji u malim naklada-
 ma (npr. Baranja pretisak na mađarskim
 markama u nakladi od 2.000 komada marka
 br. 10 do 557.000). Međutim, postoje lokal-
 na, privatna izdanja kao što su npr. „Senta”
 marke, pretiskane 8. listopada 1944. godine
 u Senti za potrebe mjesnog Oslobođilačkog
 odbora s pretiskom Jugoslavija i tim datu-
 mom od 500 do 1.000 primjeraka na mađar-
 skim markama. Ove marke su prodavane na
 pošti. Drugo izdanje, isto na mađarskim
 markama – 17 vrijednosti – nije prodavano
 na pošti već je ostavljeno na raspolaganje
 NOO Senti iz razloga što je pretiskano svega
 oko 1.000 primjeraka, a ne manje od 50 od
 svake vrijednosti. Cijelo ovo izdanje pod

popularnim izdanjem „Senta” nije priznato
 od strane ministarstva PTT DFR Jugoslavi-
 je 12. studenoga 1945. Budući su marke bile
 stvarno u uporabi i žigošane na poštama, a
 cijena im je bila veoma visoka u jednom
 kratkom periodu uprava pošte donosi odlu-
 ku o priznavanju ovih maraka za redovne
 poštanske marke, ali naknadno se ova odlu-
 ka povlači i danas se ove marke smatraju
 privatnim izdanjem.

Često se pribjegava tiskanju maraka s
 oznakom nekog slova (npr. „A” za običan
 poštanski promet, odnosno „R” za prepo-
 ručene pošiljke kada pošta donosi ili mijenja
 u inflatorno vrijeme cijenu ovih usluga tako-
 rekuć skoro svakodnevno).

U principu, svi provizoriji se ubrzo zam-
 jenjuju u poštanskom prometu redovnim
 izdanjima maraka, ali događa se da i godina-
 ma ostaju u uporabi.

Ljudevit Vujković Lamić

ORWEL 1987-2000 . . .

Pitamo se tko je ovdje ugrožen: konkretni objekt, ili dotični subjekt slučajno snimljen u nežnoj Bastilji

KNJIŽEVNIK O „PROBLEMIMA”

Dobrica Ćosić,

otac nacije, književnik, bivši predsjednik SRJ, danas razočarani srpski intelektualac, jada se u „Telegrafu”: „Mišljenje, stavovi i postupci 'nezavisnih intelektualaca' i 'nezavisnih novinara', tih što su se okupili u listovima 'Vreme', 'Naša borba', 'Srpska reč', 'Republika' i njima sličnim, stavovi i mišljenje znamenitih mislilaca i mislilki okupljenih u Beogradskom krugu, 'multidisciplinarnom' Novom srpskom forumu, Gradanskom savezu, Centru za antiratnu akciju i njima srodnim udruženjima i fondovima, nisu moj nego su opštedruštveni i opštekulturni problem. A među njima ima i takvih koji imaju jedino ime i prezime, te su oni samo porodičan i bračni problem”.

(Prenijeto iz „Vreme”, 18. rujna, 1995.)

Ciji je i tko je veći problem za raspalo stanje društva bez kulture sigurno je teško reći. Još je to teže odgonetnuti na razini obiteljskog problema. Ali nije osobito teško kada je u pitanju crno-bijeli pogled maniheja. Tada je problem samo brojka onih, i njima sličnih, koji će se naći na drugoj strani. A mašta ovoga književnikopolitičara nije mala.

Bunjevačka narodna pripovijetka

Kumova tica nisko leti

Bio kum u svatovima, a takog stvora, da bi ociko tu ruku koja bi prosjaku udilila el svircu pružila. Izem ti tako kumovanje! Zna se kaki su Bunjevci u časti, svaki bi da se bar onda pokaže. Prija svatova će se u kući napraviti i tri korizme, sušiti zube dok ne ispunu, al' kad se ide u čast onda nek' se i čuje da su bili.

Pa i u ovim svatovima tako bilo. Kad su se svatovci zaukali premaša sve čupaje jedan od drugog, pa se tu bange lipidu na čelo, zapovida svirdima da klekečki sviraje. A premaš već zna kako će, kaže:

– Nažuljićemo kolina na goljoj zemlji.

– A ko je još kolina nažuljio za ovakim uzgljancama? – pa onaj njemu bange i pod kolina.

Svi se vandižu, svi, svi, a kum samo privrće očima ko da moli pokoru na ispovidi, vrti se na stocu ko da turom razgrće žeravu u krušnoj peći. Stari svat bio huncut, čovik veseljak, mogućan a podatne ruke. Izbacio budelaretinu na astal, u njoj bange sićenice

složene, pa ništom negleduš po jednu i bači svircima ko u vitar. Jedared on namigo na nji', pa počo otézat:

– Ej, ti premaš, ti ko da si zaboravio da je tu kum prvi čovik. Daj, brate, zasviraj i njegovu pismu, mož kum pomislit da te ja otimam ispid njeg.

Kum nema više kud, onaj ga satiro do duvara, pa s dva prsta počo čeprkat po džepu od prusluka, svircu u šaku nike krajcare, pa će se onda ko i on razmarzašit, raskvočio se u stocu i zašprljeko:

– Sviraj mi onu moju: visoko leti tica pripelica!

Premaš se okrenio bandi, oni već znadu njeve znakove, pa udario u tamburicu: cin, cin, trc, trc – a banda: drm, drm, dum, dum! – i stali.

– Šta je bilo?! – kum se iznenadio.

A premaš lipo ko utvora:

– Čestiti kume, za te novce tica pripelica zdravo nisko leti, pa zapela za džombu – i pala. Pala, kume!

Kazivao: Veco Pozderović, Subotica, rođen 1884.

Zabilježio i obradio: Balint Vujkov

Iz starog tiska

New York

Federalna banka u Americi pozvala je Jaramazović Kolomana glavnog blagajnika grada Subotice za blagajnika, pošto se je njen sadašnji blagajnik pokazao kao nesposoban za vođenje blagajne te najveće banke na svitu.

London

Times iz Londona pozvao je Stipu Pavlinu za saradnika, jer su u Londonu saznali, da je ovaj nenadmašan u slanju objektivnih i umirenih vesti i da je svojom saradnjom u velikoj miri podigao nivo Hrvatskog Dnevnika. Osim toga nikad, kao što ni politika Engleza, ne minja svoj pravac, jer je od doba kad je bio desna ruka Selimira Ostojića i najbolji prijatelj Rade Lungulova ostao isti. Potpuno isti.

(„Bunjevačko žackalo”, 3. veljače 1940.)

FILOZOF U POLITICI

Mihailo Marković,

patriota i akademik, kaže u „Telegrafu”: „Bojim se da i sad ima previše ljudi koji nisu spremni da se bore za bilo kakve ciljeve. Vrlo je naivno misliti da će braniti Bačku i Boku onaj koji nije spreman da se bori za Hercegovinu i istočnu Slavoniju. Defetisti i pacifisti ne postaju rodoljubi preko noći. Onaj ko je za mir spreman da plati svaku cenu, može ga uvek lako ostvariti kapitalizacijom. Ono zbog čega su socijalisti prezirali DEPOS, Gradanski savez i Krug mogu danas svakodnevno slušati u dnevnicima Milanovićeve Radio-televizije Srbije. Srbija se nalazi na opasnoj prekretnici. Njena sudbina ne sme zavisi od gospode koja planiraju Klintonovu predizbornu kampanju”.

(Prenijeto iz „Vreme”, 18. rujna, 1995.)

Ili ovaj čovjek nije temeljito prostudirao politiku, jest filozofije, što je teško reći, ili je sebi umislio da je zalutao u Spartu, taj helenski simbol vojničkih ustrojene države. U takvoj državi na djelu može samo biti logika rata koja ovome filozofu očito nije strana.